

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Ekonomická fakulta

Katedra strukturální politiky EU a rozvoje venkova

Studijní program: 6208B Ekonomika a management

Studijní obor: Účetnictví a finanční řízení podniku

Vliv společné zemědělské politiky na finanční situaci v odvětví

Vedoucí bakalářské práce

Ing. Jana Žlábková

Autor

Jaroslava Strakatá

2011

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDEJOVICÍCH
Ekonomická fakulta
Akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONTU)

Jméno a příjmení: **Jaroslava STRAKATÁ**
Osobní číslo: **F08319**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Účetnictví a finanční řízení podniku**
Název tématu: **Vliv společné zemědělské politiky na finanční situaci v odvětví**
Zadávací katedra: **Katedra strukturální politiky EU a rozvoje venkova**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce:

Zhodnocení výhod či nevýhod vstupu do EU v oblasti společné zemědělské politiky z pohledu financování odvětví.

Metodický postup:

1. Studium odborné literatury a sepsání literární rešerše vztahující se k problematice společné zemědělské politiky.
2. Srovnání financování odvětví před a po vstupu do EU - dotační zdroje, vymezení pojmů, systém financování, společná organizace trhu.
3. Vyhodnocení zjištěných údajů.

Rámcová osnova:

1. Úvod, 2. Literární rešerše, 3. Společná zemědělská politika, 4. Zaměření v odvětví, 5. Závěr, 6. Seznam literatury, Přílohy.

Rozsah grafických prací: dle potřeby
Rozsah pracovní zprávy: 30 - 50 stran, dle možností
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

Fojtíková, L., Lebieczik, M. Společné politiky EU: historie a současnost se zaměřením na Českou republiku. Praha: C.H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7179-939-9.

Fajmon, H. Čeští zemědělci a společná zemědělská politika Evropské unie. Informační příručka europoslance Hynka Fajmona. [S. l.]: Centrum pro studium demokracie a kultury, [2006]. 127 s.

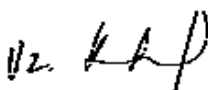
Neumann, P. Společná zemědělská politika EU - vznik, vývoj a reformy, mezinárodní komparace. Vysoká škola ekonomická, Praha 2004. ISBN: 80-245-0814-1.

www.mze.cz

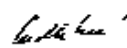
www.svif.cz

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Jana Zlábková
Katedra strukturální politiky EU a rozvoje venkova

Datum zadání bakalářské práce: 18. března 2010
Termín odevzdání bakalářské práce: 16. dubna 2011

prof. Ing. Magdaléna Hrabáčová, CSc., prof. 870 Co Česká Budějovice
članku

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Strana 33 z 35

doc. Ing. Eva Čížková, CSc.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 18. března 2010

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Ekonomickou fakultou - elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum.

Podpis studenta

Obsah

1. Úvod	3
2. Literární přehled	4
2.1 Společná zemědělská politika Evropské Unie	4
2.1.1 Zvláštnosti zemědělské výroby a důvody vzniku státních zásahů a integrace v zemědělství	4
2.1.2 Vývoj zemědělské integrace v západní Evropě	5
2.1.3 Cíle společné zemědělské politiky	6
2.1.4 Zásady společné zemědělské politiky	6
2.1.5 Regulační mechanismy společné zemědělské politiky	7
2.1.6 Pilíře společné zemědělské politiky	11
2.1.7 Reformy společné zemědělské politiky	11
2.1.8 Financování společné zemědělské politiky	14
2.2 Česká republika a společná zemědělská politika EU	16
2.2.1 Vývoj zemědělství v České republice	17
3. Metodika.....	21
3.1 Cíl.....	21
3.2 Postup.....	21
3.2.1 Struktura dotačních zdrojů v České republice.....	21
3.2.2 Vliv financování na odvětví.....	21
3.2.3 Vliv dotací na hospodaření podniku.....	21
3.3 Metody	21
3.3.1 Finanční analýza.....	21
3.3.2 Použitá data	23
3.4 Systém n+2.....	24
3.5 Zpracování dat.....	24
4. Praktická část.....	25
4.1 Struktura dotačních zdrojů v České Republice	25
4.1.1 Předvstupní programy	26
4.1.2 Programy v programovacím období 2004-2006	27

4.1.3	Programy v programovacím období 2007-2013	29
4.2	Vliv financování na odvětví	40
4.2.1	Poměr podpory agrokomplexu a produkce zemědělského odvětví	40
4.2.2	Velikost podpory na 1 ha zemědělské půdy	41
4.2.3	Hospodářské výsledky zemědělství	42
4.3	Vliv dotací na hospodaření podniku.....	43
4.3.1	Analýza rentability	43
4.3.2	Analýza aktivity	46
4.3.3	Analýza zadluženosti	47
4.3.4	Analýza likvidity	48
5.	Závěr.....	51
6.	Summary.....	53
7.	Přehled použité literatury	54

1. Úvod

Z ekonomického hlediska je zemědělství sektorem, v němž se vyrábí suroviny a zboží primárního charakteru s nízkou cenovou elasticitou poptávky. Zabezpečení cenové stability je tedy předpokladem pro udržení makroekonomické stability celého národního hospodářství.

Zemědělská výroba má na rozdíl od jiných odvětví velice specifické podmínky. Zemědělská výroba je ovlivněna přírodními faktory, jako je sucho či naopak deštivo, ale i biologickým cyklem (vegetační doba rostlin, březost a růst zvířat). V zemědělství platí podmínky nedokonalá konkurence. Většinu zemědělců tvoří malovýrobci, kteří se musejí přizpůsobit větším, většinou monopolizovaným odběratelům, a nemají tedy možnost ovlivňovat cenu svých produktů.

Po 2. světové válce zažila západní Evropa nedostatek potravin, což ji přimělo zamyslet se nad budoucností a vytvořit opatření, aby se toto již neopakovalo. První snahy o vytvoření zemědělské integrace se datují na počátek 50. let a i když byly neúspěšné, staly se inspirací pro další vývoj.

K politickým faktorům, které přispěly ke vzniku SZP, patřila podpora zakládání rodinných farem, rozvíjení zemědělské výroby i v odlehlých částech regionu, stabilizovat důchody zemědělců, a tím dosáhnout srovnatelné životní úrovně obyvatelstva ve městech a na venkově.

Tato práce je zaměřena na přiblížení problematiky společné zemědělské politiky, na významné dotační tituly používané v rámci financování zemědělství v České republice a na zhodnocení výhod či nevýhod vstupu České republiky do Evropské Unie z pohledu financování odvětví.

2. Literární přehled

2.1 Společná zemědělská politika Evropské Unie

2.1.1 Zvláštnosti zemědělské výroby a důvody vzniku státních zásahů a integrace v zemědělství ¹

Zemědělská výroba má výjimečné podmínky a trh zde nemusí působit tak, jako v jiných odvětvích. Mezi důvody zvláštní situace resortu je uváděno zejména:

- Silný vliv přírodních faktorů spolupůsobících v zemědělství (využití půdy jako základního výrobního prostředku, vlivy klimatické a existence biologického cyklu (zrání rostlin, růst zvířat), místně a časově omezena, nepružnost nabídky, ve ztížených podmínkách často hrozí větší výpadky produkce, jestliže nedojde k podpoře výroby státem.
- Nedokonalá konkurence v zemědělství - většinu podniků tvoří malovýrobci, kteří jsou ve slabém, nevýhodném postavení vůči vesměs silným a monopolizovaným odběratelům jejich produkce i dodavatelům výrobních vstupů. Stát může regulativními zásahy zmírňovat tento tržní tlak.
- Nižší úroveň produktivity práce v zemědělství a možnosti jejího zvyšování – omezené možnosti využívání techniky a technologie ve srovnání s jinými obory, rostoucí produktivita působí na snížení potřeby pracovníků v odvětví, což vyvolává nepříznivé demografické trendy na venkově, kde dochází k úbytku obyvatelstva. Sociálně ekonomické dopady může stát opět kompenzovat.
- Ekologie a krajinaotvorba - státní politiku v této oblasti lze zaměřit jednak na zmírnění nepříznivých důsledků zemědělské činnosti, jednak na formování vyvážené kulturní krajiny.

Většina těchto faktorů vystupuje postupně jako důvody pro státní zásahy, ale také jako motiv pro formování mezinárodní integrace v zemědělství, která zásahy rozpracovává

¹ NEUMANN, Pavel. *Společná zemědělská politika EU: vznik, vývoj a reformy, mezinárodní komparace*. Praha : Oeconomica, 2004. 66 s. ISBN 80-245-0814-1.

na nadstátní úrovni. Po 2. světové válce se objevily i historicko-politické důvody integrace.

- Potravinový deficit v západní Evropě po 2. světové válce a s ním podmíněné obavy o dostatek potravinové produkce v budoucnu.
- Relativní zaostalost výkonnosti evropského zemědělství ve srovnání s USA a dalšími zámořskými producenty- to vyústilo ve stanovení jednoho ze stěžejních cílů integrační spolupráce- zvýšení produktivity práce.

2.1.2 Vývoj zemědělské integrace v západní Evropě ²

První pokusy o vytvoření zemědělské integrace lze datovat již do počátku 50. let. Průběh prvních jednání zkomplikoval hlavně velký počet účastníků (až 17) s výrazně odlišnou ekonomickou úrovní a značně diferencovaným zemědělským sektorem. Tyto pokusy však byly důležitou inspirací pro budoucí vývoj.

Římská smlouva o založení Evropského hospodářského společenství předpokládala existenci dvanácti až patnáctiletého období k definitivní realizaci SZP.

V první etapě (1958-1961) byl kladen důraz na propracování postupu vytváření společného zemědělského trhu.

V druhé etapě (1962-1965) se začaly realizovat hlavní principy SZP:

Byla stanovena pravidla pro vytvoření devíti společně organizovaných trhů zemědělských produktů, bylo připraveno a započato sbližování jejich cen.

Byl vytvořen Evropský zemědělský usměrňovací a záruční fond (EZUZF), který poskytoval zemědělské subvence, byl tak vytvořen systém finanční solidarity.

Byly přijaty obecné zásady preference domácích produktů před zahraničními a zásada zajištění životního standardu zemědělců v relaci k průmyslovým pracovníkům.

Ve třetí etapě (1966-1970) byl dokončen úplný volný oběh zemědělských produktů uvnitř EHS a zavedena celní unie vůči třetím zemím.

² NEUMANN, Pavel. *Společná zemědělská politika EU: vznik, vývoj a reformy, mezinárodní komparace*. Praha : Oeconomica, 2004. 66 s. ISBN 80-245-0814-1.

2.1.3 Cíle společné zemědělské politiky ³

Základní cíle SZP byly definovány následovně:

- zvýšení produktivity zemědělství pomocí technického rozvoje a optimálního využití výrobních faktorů zejména pracovní síly;
- zajištění životní úrovně obyvatelstva pracujícího v zemědělství odpovídající ostatním hospodářským sektorům;
- stabilizace trhů se zemědělskou produkcí;
- zajištění dodávek potravin za přiměřené ceny pro spotřebitele;
- zajištění soběstačnosti evropského regionu v zemědělských produktech, které odpovídají mírnému klimatu.

2.1.4 Zásady společné zemědělské politiky ⁴

Pro dosažení cílů SZP bylo nutno určit mechanismy, které měly zajistit regulaci produkce a odbytů zemědělských výrobků.

- Zásada společného trhu, kde se zavádějí společné ceny – tato zásada znamená volný pohyb zemědělských výrobků mezi státy EHS, odstranění cla, kvót a různých opatření s podobným účinkem a zavedení společných cen zemědělských produktů, které stanovuje každoročně Rada ministrů dle návrhu Komise.
- Zásada preference Společenství – tato zásada znamená ochranu před dovozem ze třetích zemí (dovozní cla), přednost domácích produktů a podpora vývozu zboží ze zemí EHS na světové trhy (vývozní dotace).
- Zásada finanční solidarity – tato zásada znamená vyplácení dotací domácím výrobcům, kteří byli tímto motivováni ke zvyšování produkce, a při vývozu produkce na trhy třetích zemí.

^{3,4} FOJTÍKOVÁ, Lenka; LEBIEDZIK, Marian. *Společné politiky EU : Historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008. 179 s. ISBN 978-80-7179-939-9.

Financování těchto mechanismů probíhá prostřednictvím příspěvků zemí do evropského rozpočtu. Výše příspěvku nezávisí na váze a výkonnosti zemědělství dané země. Tyto zásady přijaté v začátcích EHS jsou v mírných úpravách používány dodnes, přestože SZP prošla řadou reforem.

2.1.5 Regulační mechanismy společné zemědělské politiky ⁵

Kromě hlavních zásad fungování SZP je trh se zemědělskými výrobky regulován různými regulačními nástroji. Tyto nástroje podporují výrobky vyrobené na území EU a zajišťují jejich uplatnění na zahraničních trzích.

a) Cenová regulace

Regulace formou cen je nejběžnější regulační nástroj SZP. Rada EU stanovuje každoročně jejich výši na vnitřním trhu na základě návrhů Komise. Pro zemědělce existují tři typy cen.

Cílová cena napomáhá lepší orientaci zemědělců i veřejnosti tím, že je informuje o stanovené hodnotě zboží v EU. Tato cena je každoročně stanovována Radou EU. Cena musí pokrývat náklady a běžnou míru zisku odpovídající dané skupině zemědělských výrobků.

Prahová cena⁶ je cena, za kterou může výrobce ze třetích zemí nabízet na vnitřním trhu EU. Rozdíl mezi prahovou a světovou cenou byl označován jako dovozní dávka. Od roku 1995 jsou dávky nahrazeny specifickými cly.

Intervenční cena je minimální výkupní cena za výrobky vyprodukované uvnitř EU. Využívá se v případě nadbytku výrobků. Intervenční agentury odkoupí nadbytek

⁵ KÖNIG, Petra kol. *Rozpočet a politiky Evropské Unie : Příležitost pro změnu*. 2. aktualizované vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. 630 s. ISBN 978-80-7400-011-9.

⁶ FOJTÍKOVÁ, Lenka; LEBIEDZIK, Marian. *Společné politiky EU : Historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008. 179 s. ISBN 978-80-7179-939-9.

výrobků za intervenční ceny, čímž zajistí zemědělcům alespoň minimální příjem. Přebytek je uchováván v skladech a na trh jsou posílány v době, kdy je zaručena dostatečná poptávka. Někdy jsou zásoby potravin posílány jako forma potravinové pomoci do třetích zemí. Intervenční cena je mírně pod úrovní cílové ceny. Je-li zemědělský výrobce schopen sám prodat výrobky na světovém trhu za světové ceny má tento producent nárok na exportní subvenci.

b) Produkční kvóty

Kvótní systém spočívá v administrativním množstevním omezení výroby. Typickou regulovanou produkcí regulovanou kvótami je produkce mléka a cukru, živočišná produkce je regulována pouze ojediněle. Administrativní opatření jsou použita ve dvou režimech. Prvním z nich je omezení celkové produkce, kdy přesáhnutí kvóty vede k odebrání nebo snížení dotace, či k sankci. (Týká se například výroby cukru.) Druhým režimem je omezení celkové podpory pouze na určitý objem. Překročení objemu není nijak pokutováno ale ani podporováno.

c) Zvláštní prémie

Zvláštní prémie je dalším používaným systémem tržní regulace výrobcům vybraných komodit. Kvůli existenci mezinárodních smluv omezující možnosti EU chránit trhy před dovozci ze třetích zemí nešlo jiných nástrojů použít. Jedná se například o energetické rostliny (řepka, cukrovka).

d) Regulace zahraničního obchodu

Regulační nástroje v oblasti dovozu byly nutné kvůli preferenci domácích výrobků před výrobky ze zemí mimo EU, které byly mnohonásobně levnější. Jedná se o dovozní cla, prahové ceny, vyrovnávací dávky, cla, certifikáty či množstevní omezení. Při exportu se využívá vývozních subvencí, které snižují původní cenu výrobku na úroveň světových cen.

e) Kompenzační platby

Kompenzační platby dnes hrají důležitou úlohu a jsou nejvýznamnější částí zemědělského rozpočtu. Existují tři způsoby poskytování kompenzačních plateb zemědělcům.

- Platby na kompenzaci snížení cen – přímé platby.
- Kompenzační přídavky za produkci ve znevýhodněných oblastech⁷.
- Platby zemědělcům za agro-environmentální opatření.

Přímé platby dnes tvoří největší podíl na zemědělských výdajích rozpočtu EU. Nejdříve byly zavedeny přímé platby vázané k produkci, což vedlo k nadvýrobě a intenzivnímu způsobu hospodaření, které poškozovalo životní prostředí. Reformou SZP z roku 2003 byl zaveden nový systém přímých plateb, které jsou vázány na hektar zemědělské plochy. Nový systém jednotné platby umožňuje zemědělcům svobodu výběru v tom, co budou chovat či pěstovat, protože jim je zajištěna stejná finanční podpora bez ohledu na to, co produkují, a mohou tak reagovat na změny v poptávce. Státy, které přistoupily v roce 2004 nebo později mohou využívat režim jednotné platby na plochu (SAPS – Single Area Payment Scheme).

Kompenzační platby ve znevýhodněných oblastech a za agro-environmentální opatření jsou svojí povahou odlišné. Jedná se o náhradu přírodních, legislativních či společenských omezení pro zemědělské producenty. Kvůli odlišným geografickým podmínkám jsou platby různě vysoké pro jednotlivé producenty.

⁷ Tzv. LFA - Less Favoured Area. Jedná se o oblasti, které např. z klimatických důvodů nejsou produkčně srovnatelné s oblastmi optimálními pro zemědělskou produkci.

⁵ KÖNIG, Petra kol. *Rozpočet a politiky Evropské Unie : Příležitost pro změnu*. 2. aktualizované vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. 630 s. ISBN 978-80-7400-011-9.

f) Společné tržní organizace⁸

Společné tržní organizace (STO) jsou hlavním nástrojem SZP. Tyto organizace jsou zaměřeny na konkrétní prvovýrobky a výrobky po prvním zpracování a slouží k řízení zemědělské produkce, ke stabilizaci trhů a k zajištění příjmů zemědělců. V současnosti existuje 21 společných tržních organizací, které regulují asi 95 % zemědělské produkce. Podle typu produktu jsou STO členěny do čtyř skupin.

První skupinu tvoří STO se zaručenými minimálními cenami a zaručeným odbytem. Slouží k nákupu přebytků a chrání proti levněji dováženým produktům. Pokud cena poklesne pod určitou úroveň, tržní organizace zřízená v každé zemi vykoupí jakékoliv množství nabízené produkce, které může skladovat nebo prodat na třetích trzích. Tento typ STO je používán přibližně u 70 % produkce. (Například obiloviny, rýže, cukr, mléko a mléčné výrobky, hovězí a telecí maso, olivový olej) Některé z těchto produktů mají nárok na další tzv. přímou platbu.

Druhý typ STO je uplatňován u 25 % produkce, kde je zajištěna ochrana domácího trhu ale nevyžaduje podporu. Ochrana proti nižším cenám u zahraniční konkurence je zajištěna pomocí proměnlivé dovozní dávky (označované jako specifické clo). Do této skupiny patří vejce, víno, květiny, různé druhy ovoce a zeleniny.

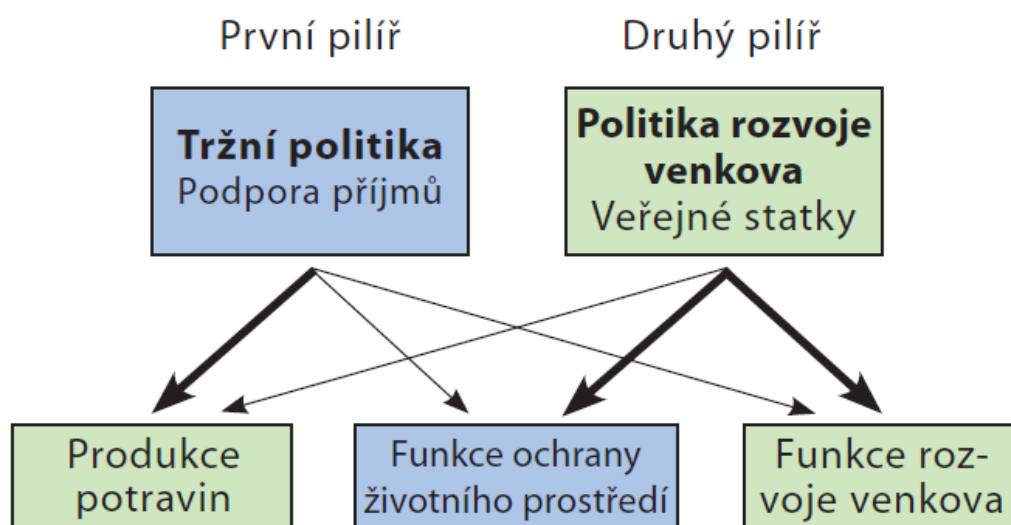
Do třetí skupiny patří produkty, u kterých se EU zavázala neměnit dovozní cla a výkyvy cen jsou kompenzovány přímými platbami. Toto platí pro přibližně 2 % produkce jako je řepka a luštěniny.

Čtvrtá skupina zahrnuje plošnou podporu, která je vyplácená podle jednotky obdělávané půdy nebo podle vyprodukovaného objemu výroby. Toto se týká produktů, jako je len či chmel.

Každá tržní organizace zahrnuje také uspořádání týkající se obchodu se třetími zeměmi. Společné tržní organizace jsou pravidelně reformovány.

⁸ FOJTÍKOVÁ, Lenka; LEBIEDZIK, Marian. *Společné politiky EU : Historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008. 179 s. ISBN 978-80-7179-939-9.

2.1.6 Pilíře společné zemědělské politiky

Obrázek 1 Zdroj: Evropská komise. Politika rozvoje venkova EU na období 2007-2013 [online]. Lucemburk : Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2006. 22s. [cit. 2011-03-20]. Dostupný z WWW: http://ec.europa.eu/agriculture/publi/fact/rurdev2007/cs_2007.pdf. ISBN 92-79-03686-6.

2.1.7 Reformy společné zemědělské politiky⁹

Společná zemědělská politika byla od svého založení velice úspěšná. Povedlo se jí splnit stanovené cíle (zvýšení výroby a produktivity, stabilizaci trhů, zásobování potravinami, ochrana farmářů před fluktuací na světových trzích) ale vyvstaly nové problémy, které souvisely s růstem nadprodukce a růstem výdajů na SZP. Podpůrný cenový systém, který motivoval farmáře k vytváření nadprodukce, se stal předmětem kritiky SZP, kterou bylo třeba reformovat.

První pokus o reformu je z roku 1968 tzv. Mansholtův plán. Tento plán byl zaměřen na snížení počtu osob zaměstnaných v tomto sektoru a na zvýšení efektivnosti výroby. Tento plán ovšem narazil na silný odpor a bylo pouze na vládách členských států, zda ho uskuteční.

⁹ FOJTÍKOVÁ, Lenka; LEBIEDZIK, Marian. *Společné politiky EU : Historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008. 179 s. ISBN 978-80-7179-939-9.

Další pokus o reformu byl uskutečněn v 80. letech 20. století (Perspektivy pro Společnou zemědělskou politiku) s úmyslem získat rovnováhu na trhu, snížit produkci v problémových oblastech a snížit náklady na SZP (byl zaveden procentní limit na výdaje SZP). Ani tato reforma však nezabránila absolutnímu růstu výdajů.

První průlomová reforma je z roku 1992, tzv. McSharryho reforma. Opatření směřovala k snížení přímé cenové podpory (pokles intervenčních cen), aby se zemědělská produkce EU stala konkurenceschopnou na světových trzích. Pokles intervenčních cen byl kompenzován přímými platbami. Přímé platby byly podmíněny uváděním půdy do klidu. Mezi další návrhy patřilo snižování výrobních kvót u mléčných výrobků, podpora odchodu starších zemědělců do předčasného důchodu s cílem zvětšit velikost farem, využívání půdy pro nezemědělské účely (zalesňování, agroturistika). Ačkoli je tato reforma považována za úspěšnou, finanční náročnost se nepovedlo snížit. Hlavní změnou byl přechod plošně vyplácené podpory na přímé platby.

V roce 1997 navrhla Evropská komise reformu v dokumentu Agenda 2000. Reforma obsahovala tato opatření:

- snížení cenových podpor u obilovin, hovězího masa a mléka s cílem zvýšit konkurenceschopnost evropského zemědělství;
- zajištění životní úrovně zemědělcům, kdy příspěvky k příjmům nejsou vázány na objem produkce;
- podpora tržní orientace zemědělcům kvůli účasti EU v mezinárodním obchodě se zemědělskou produkcí;
- kladen důraz na kvalitu a nezávadnost potravin – tím se zohledňuje zájem spotřebitelů na zvýšenou ochranu životního prostředí a na zacházení se zvířaty (animal welfare);
- začlenění ekologických cílů do SZP;
- péče o rozvoj venkova.

Politika rozvoje venkova podporovala venkovské iniciativy, pomáhala restrukturalizovat zemědělské podniky, rozšířit spektrum činností a zlepšit odbyt produktů.

Byl zaveden rozpočtový strop, který měl daňovým poplatníkům zaručit, že se

náklady na SZP nevymknou kontrole. Původně měl být ve výši 40,5 mld. EUR, po dohodě členských zemí byl navýšen na 42,5 mld. EUR.

V roce 2003 byla tato reforma zhodnocena a byla navržena její další úprava. Nová opatření vstoupila v platnost v roce 2005 s tím, že členské státy mohou tento termín odložit do roku 2007. Mezi nové úpravy patří:

- „Decoupling“ – oddělení plateb od produkce zavedením jednotné platby na farmu (Single Payment Scheme, SPS). Nové členské státy mohou v prvních letech využít hospodaření využít zjednodušený postup, systém SAPS (Single Area Payment Scheme). Cílem zavedení je snížit objem produkce, která byla ve vazbě na dotace vysoká.
- „Cross-compliance“ (C/C) – platby jsou závislé na splnění určitých standardů a ne na objemu produkce. Bylo zavedeno několik legislativních předpisů týkající se například ochrany životního prostředí, nezávadnosti a kvality potravin, zacházení se zvířaty či udržování půdy v dobrém stavu. Při porušení těchto předpisů může následovat pokuta či snížení přímých plateb.
- Modulace - jde o přesun přímých podpor zemědělců na rozvoj venkova
- Poradenský systém (audit farem)- zavedení poradenského systému, tzv. „auditu farem“, by mělo pomoci při zjištění, zdanou na farmách udržovány standardy správného hospodaření (C/C). Toto se týká farmářů, kteří dostávají podporu větší než 15 000 EUR ročně.

Reforma také stanoví, že od roku 2005 dojde každoročně k přesunu části plateb do fondů na rozvoj venkova. Farmáři, kteří dostávají podporu do výše 5 000 EUR, jsou z tohoto opatření vyňati.

Prostředky jsou mezi členské státy rozděleny podle:

- výměry zemědělské půdy;
- zaměstnanosti v zemědělství;
- hrubého domácího produktu na 1 obyvatele.

Celkem by měly členské státy získat v letech 2007-2012 dotaci na rozvoj venkova ve výši 1,48 mld. EUR. Podporováni mají být malí zpracovatelé, skupiny producentů a

mladí farmáři. Důraz je kladen na kvalitu a technologie zpracování potravin a šetrné zacházení se zvířaty.

Platby jsou určeny i na podporu zavádění standardů na farmách. Reformou z roku 2003 došlo také k úpravě cenové politiky na trhu např. mléčných výrobků, obilovin, rýže atd. Opatření se většinou týká snížení intervenční ceny nebo zrušení intervenčního nákupu. Pro další podobu SZP bude významný výsledek jednání o budoucí finanční perspektivě EU po roce 2013.

2.1.8 Financování společné zemědělské politiky ¹⁰

Společná zemědělská politika je financována ze zdrojů Evropské Unie. Roku 1962 byl k tomuto účelu vytvořen zvláštní fond – Evropský zemědělský záruční a orientační fond (European Agricultural Guidance and Guarantee Fund, EAGGF). Prostřednictvím tohoto fondu bylo financování realizováno od roku 1970 do roku 2006. Tímto fondem měla být zajištěna podpora cen, podněcována zemědělská výroba a zemědělcům měla zajistit stabilní příjmy. Prostředky do tohoto fondu plynuly z variabilních poplatků, daní z cukru a glukózy a z odvodů zemědělců za spoluodpovědnost. Výdajová část fondu byla tvořena dvěma sekcemi. Záruční sekce, která pokrývala přibližně 90 % výdajů SZP, a orientační sekce. Prostředky ze záruční sekce měly sloužit k úhradě intervenčních opatření, vývozních subvencí, k úhradě přímých plateb a k financování programů na podporu rozvoje venkova. Oblasti, které pokrývala záruční sekce, měly v rozpočtu charakter povinných výdajů. Pomocí orientační sekce fondu měly být financovány dlouhodobé strukturální změny v zemědělství. Konkrétně to bylo na modernizaci zemědělství a přestavbu venkova, na zvyšování kvalifikace mladým zemědělcům, na podporu zpracování a odbytu zemědělských výrobků. Cílem bylo podpořit regionální rozvoj a snížit regionální nerovnosti v Evropě.

Od roku 2007 probíhá financování prostřednictvím nově vytvořených fondů. Každý z nich je zaměřen na financování jednoho ze dvou pilířů SZP.

¹⁰ FOJTÍKOVÁ, Lenka; LEBIEDZIK, Marian. *Společné politiky EU : Historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008. 179 s. ISBN 978-80-7179-939-9.

- Evropský zemědělský záruční fond (European Agricultural Guarantee Fund, EAFG) – financuje zejména tržní opatření SZP
- Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (European Agricultural Fund for Rural Development, EAFRD) – financuje programy na rozvoj venkova

Řízením obou fondů byla pověřena Komise, které je nápomocen ještě Výbor zemědělských fondů. Ačkoli za řízení zodpovídá Komise, platby se jednotlivým příjemcům dostávají přes státní organizace nebo platební agentury jednotlivých členských států.

2.2 Česká republika a společná zemědělská politika EU

V roce 1996 Česká republika oficiálně požádala o členství v EU. Žádost ČR o vstup do Evropské unie byla předána 23. ledna v Římě. Hlavní část přístupových jednání představoval tzv. screening, analytické srovnávání legislativy kandidátských zemí s evropským právem, které bylo zahájeno 3. dubna 1998. Po předběžných technických jednáních začala v listopadu 1998 jednání o přistoupení ČR do EU na ministerské úrovni.

Pro potřeby screeningu bylo *acquis*¹¹ rozděleno dle oblastí do 31 kapitol. Zemědělství se týkala kapitola číslo 7. Screening kapitoly zemědělství začal v roce 1998 a skončil v červnu 1999.

Proces přípravy na členství byl dle rozhodnutí Evropské rady v Lucemburku průběžně monitorován ze strany Evropské komise, která počínaje rokem 1998 každoročně vydávala Pravidelné zprávy o pokroku České republiky v přípravách na členství v EU. Popisovala v nich vztahy ČR a EU, analyzovala plnění přístupových kritérií, sledovala pokrok učiněný od zveřejnění poslední zprávy a celkově se zabývala situací v ČR na její cestě do EU.

Proces složitých předvstupních vyjednávání byl ze strany České republiky zakončen na zasedání Evropské rady ve dnech 12. - 13. prosince 2002 v Kodani. Byly uzavřeny všechny vyjednávací kapitoly včetně přechodných období zajišťujících přistupujícím státům nutné přechodné uspořádání všech záležitostí tak, aby byly schopny se úspěšně vyrovnat se všemi závazky vyplývajících z členství v EU. Dne 1. května 2004 vstoupila v platnost Smlouva o přistoupení a Česká republika se stala členem Evropské unie.¹²

¹¹ *Acquis communautaire* představuje soubor všech smluv, právních aktů a rozhodnutí Evropského soudního dvora o výkladu těchto smluv a aktů

¹² *Evropská komise ;Evropská Unie v České republice* [online]. 2010 [cit. 2011-03-09]. Česká republika v EU. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/cr_eu/index_cs.htm#zadost>.

2.2.1 Vývoj zemědělství v České republice¹³

Na konci roku 1989 neexistoval v Československu soukromý sektor. Dvě třetiny zemědělské půdy obhospodařovala jednotná zemědělská družstva a jedna třetina půdy patřila státním statkům. Hlavním úkolem zemědělské politiky na počátku 90. let bylo obnovit vlastnická práva k půdě a jinému zemědělskému majetku. Toho bylo docíleno restituční, privatizační a transformační. České zemědělství prošlo po roce 1990 třemi vývojovými etapami.

V rámci první etapy (1990-1993) došlo k prudkému poklesu hrubé zemědělské produkce, poklesly stavy hospodářských zvířat, poklesly hektarové výnosy většiny zemědělských plodin, snížila se zaměstnanost v zemědělství a radikálně se zhoršily hospodářské výsledky zemědělských podniků. Podíl zemědělských družstev na zemědělské půdě klesl z 61,4 % na 49,4 %.

V druhé vývojové etapě (1993-1996) došlo k zpomalení poklesu zemědělské produkce, snížilo se tempo poklesu stavů skotu, došlo ke snížení ztráty zemědělských podniků a stabilizovala se podnikatelská struktura.

Třetí etapa (1996-1998) byla charakteristická obnovením klesajících tendencí. V podnikatelské struktuře nabývá na významu hlavně obchodní společnost na úkor zemědělských družstev.

Transformace českého zemědělství souvisela také s přípravou ČR na vstup do EU. Zemědělství se stalo jednou z nejkontroverznějších a nejdůležitějších oblastí vyjednávání. Příprava na vstup v oblasti zemědělství začala v roce 1997 a byly přijaty tyto závěry:

- Zahajovací výše přímých plateb pro ČR byla stanovena na úrovni 25 % přímých plateb EU-15 v roce 2004 s 5% nárůstem do roku 2007. V roce 2007 má být vyplaceno 40 % úrovně přímých plateb EU-15. Od roku 2008 má docházet k 10% nárůstu až do roku 2013, kdy má dojít k vyrovnání přímých podpor mezi EU-15 a novými členskými státy. Byla vyjednána i možnost navyšovat přímé platby z národních zdrojů až o 30 %, maximálně však na úroveň plateb EU.

¹³ FOJTÍKOVÁ, Lenka; LEBIEDZIK, Marian. *Společné politiky EU : Historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008. 179 s. ISBN 978-80-7179-939-9.

Rok	Úroveň plateb
2004	25 %
2005	30 %
2006	35 %
2007	40 %
2008	50 %
2009	60 %
2010	70 %
2011	80 %
2012	90 %
2013	100 %

Tabulka 1

- Přechodné období pro nabývání zemědělské půdy a lesů¹⁴ státními příslušníky členských států EU a společnostmi, které nejsou ani usazeny, ani zapsány do rejstříku v ČR, bylo stanoveno na sedm let po podepsání Přístupové smlouvy.
- Byla stanovena přechodná období u vybraných zpracovatelských potravinářských výrobků na splnění veterinárních a hygienických standardů do 31. 12. 2006.
- Rozdělení ČR do dvou vinařských zón. Čechy patří do zóny A a Morava do zóny B. Byla stanovena výjimka pro zónu B z povinnosti destilovat vedlejší produkty vznikající při výrobě vína.

Produkční limity v podstatě odrážely objem a strukturu zemědělské výroby z let 1995-2000. Zemědělský sektor byl před vstupem charakteristický těmito vlastnostmi:

- vysoký podíl pronajaté půdy (cca 92 %);
- dominantní postavení právnických osob, tj. družstev a společností;
- nízká technická účinnost výrobních faktorů, což se projevilo např. nižšími hektarovými výnosy, vyšší spotřebou krmných směsí a značnou potřebou ploch na jednotku produkce;

¹⁴ Přechodné období se vztahovalo jen na nákup státní půdy.

- nízké ceny půdy a práce v porovnání s EU-15;
- vysoký podíl orné půdy (cca 72 %).

V roce 2000 přijala vláda Koncepti rezortní politiky Ministerstva zemědělství na období před vstupem ČR do EU. Koncepce zahrnovala dvě vývojové etapy. Cílem první etapy (etapa revitalizace 2000-2001) bylo zotavit a stabilizovat zemědělský sektor ČR a zajistit institucionální přípravu pro vstup do EU. Druhá etapa (etapa adaptace) měla zajistit co nejrychlejší přizpůsobení českého zemědělství podmínkám společné zemědělské politiky. V roce 2000 došlo k ustanovení Státního zemědělského intervenčního fondu (SZIF), který začal provádět intervenční zásahy na trhu a plnit úkoly související s uceleným přístupem k organizaci trhu vybraných komodit.

Před vstupem České republiky do Evropské Unie získávala ČR podpory z rozpočtu EU prostřednictvím předvstupních programů Phare, SAPARD a ISPA. Z hlediska zemědělství byl nejdůležitějším programem SAPARD.

PO vstupu do EU uplatňovala ČR zjednodušený systém přímých plateb - SAPS. V průběhu první etapy byly realizovány dva strukturální programy:

- „Horizontální plán rozvoje venkova ČR pro roky 2004-2006“ (HRDP)
- „Operační program rozvoj venkova a multifunkční zemědělství“ (OP Zemědělství)

V rámci další etapy - etapy přizpůsobení se musí transformovat systém přímých plateb na reformní systém SPS (Single Payment Scheme) s možností nepovinně uplatňovat komplexní křížové podmínky (*cross compliance*) poskytování přímých plateb¹⁵. Musí být uplatňován dobrovolný systém zemědělského poradenství. V etapě vyrovnání bude uplatňován systém SPS z předchozího období za podmínek splnění *cross compliance* a modulace podpor. Systém zemědělského poradenství zůstane nepovinný. Po roce 2011 mají být přímé podpory plně hrazeny ze zdrojů EU při splnění modularity podpor (převod částí přímých plateb velkých podniků - podpory přesahující 5000 EUR – do

¹⁵ V ČR se musí uplatňovat od 1.1.2009.

strukturálních podpor – realizace OP Zemědělství a HRDP). Národní podpory mohou být formou např. „zelené nafty“. Každý druh podpor musí být schválen Evropskou Komisí a poté zařazen do registru národních podpor EU.

3. Metodika

3.1 Cíl

Cílem této práce je zhodnocení výhod či nevýhod vstupu do Evropské unie v oblasti společné zemědělské politiky z pohledu financování odvětví.

3.2 Postup

Praktická část této práce je rozdělena na 3 části.

3.2.1 Struktura dotačních zdrojů v České republice

V 1. části se seznámíme s hlavními dotačními zdroji v České republice. Zaměříme se na ty nejvýznamnější z nich a na vývoj jejich plateb. Budeme se zabývat současnými programy, ale i těmi ukončenými a předstupními.

V této části budeme čerpat hlavně z publikací Zemědělství vydávané každoročně Ministerstvem zemědělství a z internetových stránek Státního intervenčního fondu.

3.2.2 Vliv financování na odvětví

V této části se zaměříme na některé ukazatele zemědělství České republiky. Podíváme se, kolik činí celková podpora zemědělství, či jaký by mělo vliv neobdržení podpor na hospodářské výsledky zemědělství.

3.2.3 Vliv dotací na hospodaření podniku

V poslední části se podíváme na vliv dotací na konkrétní podnik. Provedeme finanční analýzu podniku, ve které se podíváme na to, jak je na tom podnik s přijatými dotacemi a jak by to vypadalo, pokud by žádné nedostal.

3.3 Metody

3.3.1 Finanční analýza

Finanční analýza je formalizovaná metoda, která poměruje získané údaje mezi sebou navzájem a rozšiřuje tak jejich vypovídací schopnost, umožňuje dospět k určitým

závěrům o celkovém hospodaření a finanční situaci podniku, podle nichž by bylo možné přijmout různé rozhodnutí. Finanční analýza představuje ohodnocení minulosti, současnosti a předpokládané budoucnosti finančního hospodaření podniku. Účelem a smyslem je provést, s pomocí speciálních metodických prostředků, diagnózu finančního hospodaření podniku, podchytit všechny jeho složky, případně při podrobnější analýze zhodnotit blíže některou ze složek finančního hospodaření. Jedná se o analýzu rentability, aktivity, zadluženosti, likvidity a ukazatele kapitálového trhu.¹⁶

a) Analýza rentability

$$\text{Rovnice 1} \quad \text{ROE} = \frac{\text{čistý zisk}}{\text{vlastní kapitál}}$$

$$\text{Rovnice 2} \quad \text{ROA} = \frac{\text{čistý zisk}}{\text{celkový kapitál}}$$

$$\text{Rovnice 3} \quad \text{Nákladovost výnosů} = \frac{\text{náklady}}{\text{výnosy}}$$

$$\text{Rovnice 4} \quad \text{Nákladovost mezd} = \frac{\text{mzdové náklady}}{\text{výnosy}}$$

$$\text{Rovnice 5} \quad \text{Nákl. výkonové spotřeby} = \frac{\text{výkonová spotřeba}}{\text{výnosy}}$$

b) Analýza aktivity

$$\text{Rovnice 6} \quad \text{Vázanost celkových aktiv} = \frac{\text{aktiva}}{\text{tržby}}$$

$$\text{Rovnice 7} \quad \text{Rychlost obrátu pohledávek} = \frac{\text{tržby}}{\text{pohledávky}}$$

$$\text{Rovnice 8} \quad \text{Doba obrátu} = \frac{365}{\text{rychlost obrátu}}$$

¹⁶ VALACH, Josef. *Finanční řízení podniku*. Praha : Ekopress, 1999. 324 s. ISBN 80-86119-21-1.

c) Analýza zadluženosti

$$\text{Rovnice 9} \quad \text{Celková zadluženost} = \frac{\text{cizí kapitál}}{\text{celková aktiva}}$$

$$\text{Rovnice 10} \quad \text{Úrokové krytí} = \frac{\text{zisk (před úroky a zdaněním)}}{\text{celkový úrok}}$$

d) Analýza likvidity

$$\text{Rovnice 11} \quad \text{Běžná likvidita} = \frac{\text{oběžná aktiva}}{\text{krátkodobé závazky}}$$

$$\text{Rovnice 12} \quad \text{Pohotovlá likvidita} = \frac{\text{oběžná aktiva - zásoby}}{\text{krátkodobé závazky}}$$

$$\text{Rovnice 13} \quad \text{Peněžní likvidita} = \frac{\text{finanční majetek}}{\text{krátkodobé závazky}}$$

3.3.2 Použitá data

Čistý zisk – ř. 60 VZZ

Vlastní kapitál – ř. 68 R

Cizí kapitál – ř. 85 R

Celkový kapitál – ř. 67 R

Náklady – ř. 2+8+12+17+18+22+25+27+29+32+38+40+41+43+45+47+49+54+55 VZZ

Výnosy - ř. 1+4+19+26+28+31+33+37+39+42+44+46+53 VZZ

Mzdové náklady – ř. 12 VZZ

Výkonová spotřeba – ř. 8 VZZ

Aktiva – ř. 1 netto R

Tržby – ř. 1+5+19+31 VZZ

Pohledávky – ř. 48 netto R

Zisk před úroky a zdaněním – ř. 61+43 VZZ

Oběžná aktiva – ř. 31 netto R

Krátkodobé závazky – ř. 102+116+117 R

Zásoby – ř.32 netto R

Finanční majetek – ř. 58 R

Význam zkratk

R – rozvaha

VZZ – výkaz zisku a ztrát

ř. – číslo řádku, buď z rozvahy, nebo z výkazu zisku a ztrát

Vzhledem k tomu, že všechny přijaté dotace podniku jsou dotace na provoz, budeme při počítání ukazatele bez přijatých dotací dotace odčítat od výnosů či zisku.

3.4 Systém n+2

U podpor v rámci Evropské Unie se používá k vyplácení prostředků systém n+2. Znamená to, že pokud bude program platný například na období 2004-2006, peněžní prostředky z něj je možno dostávat až do roku 2008. Po roce 2006 už však na něj nelze podat novou žádost.

3.5 Zpracování dat

Data jsou pro větší přehlednost uspořádána do tabulek a grafů pomocí programu Microsoft Excel.

4. Praktická část

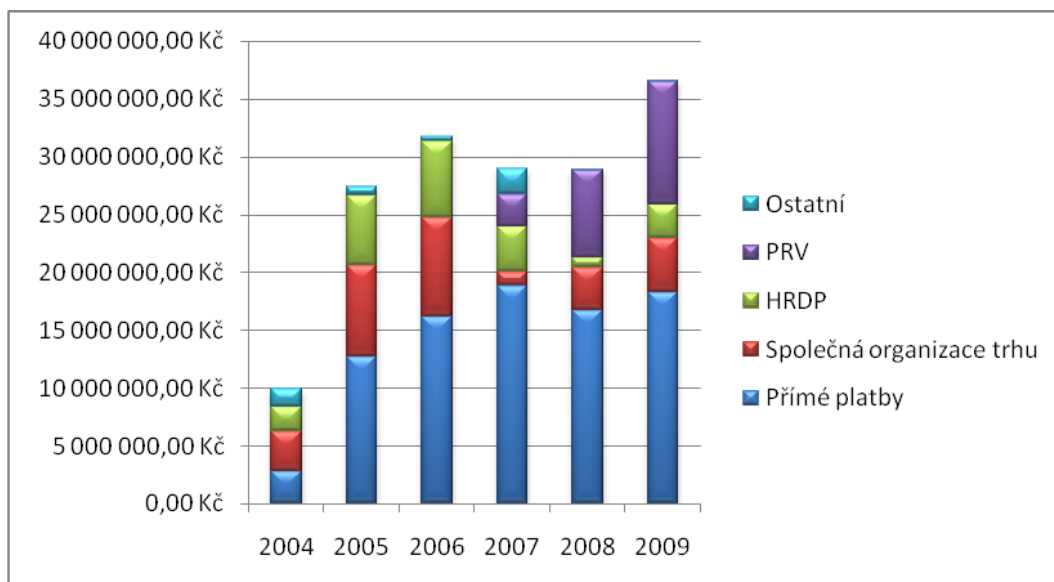
4.1 Struktura dotačních zdrojů v České Republice

Dotační zdroje lze v České republice rozdělit na dvě základní skupiny podle zdroje finančních prostředků:

- Evropské dotační programy (částečně spolufinancované ze státního rozpočtu ČR).
- Národní dotační programy (plně hrazeny ze státního rozpočtu ČR).

Evropské dotační programy spolu s národními doplňkovými platbami administruje a vyplácí Státní zemědělský intervenční fond.

Přehled výdajů na Společnou zemědělskou politiku (v tisících)

Graf 1 Zdroj dat: Publikace Zemědělství, graf vlastní

Jak můžeme vidět z grafu, mezi nejvýznamnější dotační tituly patří Přímé platby, Společná organizace trhu, Horizontální plán rozvoje venkova a Program rozvoje venkova, který nahradil HRDP.

4.1.1 Předvstupní programy

a) Program Phare¹⁷

Program Phare byl do roku 2006 jedním z nástrojů předvstupní pomoci. Cílem tohoto programu bylo pomáhat kandidátským zemím při přípravě na členství v EU. Ministerstvo Zemědělství v průběhu let 1992-2002 čerpalo celkem v rámci projektů Phare částku přes 37 mil. €. Zemědělský program Phare byl zpočátku zaměřen zejména na restrukturalizaci, případně rozvoj podnikatelských aktivit. Od roku 2000 byl zaměřen na budování institucí nutných pro vstup do EU. Všechny projekty byly přínosem a prostředky byly náležitě využity. Mezi významné podporované oblasti patří veterinární a rostlinolékařská služba, budování struktur Společné zemědělské politiky (SZP), Integrovaného administrativního kontrolního systému (IACS), bezpečnost potravin a další.

b) Program SAPARD¹⁸

Program Sapard byl navržen Evropskou komisí jako speciální předvstupní program pro zemědělství a rozvoj venkova. Sloužil kandidátským zemím při řešení konkrétních úkolů vztahující se ke společné zemědělské politice, strukturálním změnám v jednotlivých zemědělských sektorech a na venkově. Česká republika jej mohla používat v letech 2000-2006. Po vstupu ČR do EU jej v programovacím období 2004—2006 nahradil Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství. Přínosem SAPARDU byla možnost osvojit si náročná pravidla strukturálních fondů Evropské unie a principů programování, vybudování potřebných institucí, připravení podmínek pro monitorování programu a legislativního rámce SAPARD v České republice.

¹⁷ *Fondy Evropské Unie* [online]. [cit. 2011-04-12]. Phare. Dostupné z WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2004-2006/Operacni-programy/OP-ROZVOJ-VENKOVA-A-MULTIFUNKCNI-ZEMEDELSTVI/Dokumenty/Programovy-dokument-OP-Rozvoj-venkova-a-multifunkc/1--UVOD/1-4--Vyziti-predvstupnichnastroju-strukturalni-po/1-4-2--Phare>>.

¹⁸ *Dotace* [online]. 2009 [cit. 2011-04-12]. Sapard. Dostupné z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/dobihajici-a-ukoncene-dotace/sapard/>>.

Přínosem dotačních podpor jsou zejména modernizace skladovacích technologií rekonstrukce a modernizace provozů živočišné výroby, plnění veterinárních a hygienických standardů, obnova vlastnických vztahů a protierozní ochrana v rámci pozemkových úprav, pomoc při zachování kulturního dědictví na českém venkově a rozvoj agroturistiky na venkově.

4.1.2 Programy v programovacím období 2004-2006

a) Horizontální plán rozvoje venkova

„Horizontální plán rozvoje venkova ČR pro roky 2004-2006“ (HRDP) byl financován ze záruční sekce Evropského záručního a orientačního fondu. „Jeho cílem bylo zmírnit rozdíly v rentabilitě podniků v méně příznivých oblastech, které vyplývají z rozdílných přírodních podmínek, zlepšit nepříznivou věkovou strukturu zemědělců, snížit zornění půdy, zabránit erozi půdy a v dostatečném rozsahu zajistit obhospodařování zemědělské půdy v souladu se Zásadami správné zemědělské praxe. Prioritou HRDP je trvale udržitelný rozvoj zemědělství, venkova a jeho přírodních zdrojů. Program se člení do šesti opatření.“¹⁹

Finanční alokace na HRDP v letech 2004-2006, v mil. eur (běžné ceny)

Opatření	EU (EAGGF)	SR (MZe)	Celkem
1. Předčasné ukončení zemědělské činnosti	7,1	1,8	8,9
2. Méně příznivé oblasti a oblasti s environmentálními omezeními	243,7	60,9	304,7
3. Agro-environmentální opatření	268,0	67,0	335,0
4. Lesnictví	16,5	4,1	20,6
5. Zakládání skupin výrobců	4,6	1,2	5,8
6. Technická pomoc	2,8	0,7	3,5
Celkem	542,8	135,7	678,5

Tabulka 2 zdroj: <http://www.csas.cz/banka/content/inet/internet/cs/CAP.pdf>

Podíl zdrojů z evropských fondů na celkových nákladech projektu je u HRDP na úrovni 80 %, zbylých 20 % je příspěvek ze státního rozpočtu ČR. Celková finanční částka na

¹⁹ JEDLIČKA, Jan. *Společná zemědělská politika EU* [online]. Praha : EU Office České spořitelny, 2004 [cit. 2011-04-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.csas.cz/banka/content/inet/internet/cs/CAP.pdf>>.

HRDP pro období 2004 -2006 činila 678,5 milionů euro, z toho příspěvek ze strany EU představoval 524,8 milionů euro.

V rámci programovacího období 2007-2013 získá Česká republika na podporu venkova sto miliard korun. Většina bude vyplacena ze zdrojů EU, stát se bude podílet pouze jednou pětinou.

b) Operační program rozvoj venkova a multifunkční zemědělství

„Operační program rozvoj venkova a multifunkční zemědělství“ (OP Zemědělství) navázal na opatření financována z fondu SAPARD a je financován z orientační sekce Evropského záručního a orientačního fondu. Jeho cílem bylo posílit konkurenceschopnost českého zemědělství a lesnické výroby.

Finanční alokace na operační program Zemědělství v letech 2004-2006, v mil. eur (běžné ceny)

Priority/Opatření	EU (EAGGF/ FIFG)	ČR (MZe)	Celkem
1. Podpora zemědělství, zpracování zemědělských produktů a lesní hospodářství	97,5	53,7	151,1
1.1 Investice do zem. majetku/zem. podniků	78,4	46,0	124,5
1.2 Zlepšení zpracování zem. výrobků a jejich marketing	10,0	4,3	14,3
1.3. Lesní hospodářství	9,1	3,3	12,4
2. Rozvoj venkova, rybářství a odborného vzdělávání	73,4	22,0	95,4
2.1 Posílení přizpůsobivosti a rozvoj venkovských oblastí	65,3	18,7	84,0
2.2 Odborné vzdělávání	1,1	0,4	1,5
2.3 Rybářství	7,0	3,0	9,9
3. Technická pomoc	3,0	1,0	4,0
Celkem	173,9	76,7	250,6

Tabulka 3 zdroj: <http://www.csas.cz/banka/content/inet/internet/cs/CAP.pdf>

Podíl zdrojů z evropských fondů na celkových nákladech projektu je u OP Zemědělství na úrovni 70 %, zbylých 30 % je příspěvek ze státního rozpočtu ČR. Celková výše vynaložená v letech 2004-2006 dosahovala částky 250,6 mil. EUR, z toho příspěvek ze strany EU představoval 173,9 milionů euro.

4.1.3 Programy v programovacím období 2007-2013

Mezi základní dotační nástroje v ČR v současnosti patří:

- Program rozvoje venkova ČR
- Přímé platby

a) Program rozvoje venkova²⁰

Program Rozvoj venkova ČR (PRV) má přispět k rozvoji venkovského prostoru České republiky na bázi trvale udržitelného rozvoje, zlepšení stavu životního prostředí a snížení negativních vlivů intenzivního zemědělského hospodaření. Program dále umožní vytvořit podmínky pro konkurenceschopnost České republiky v základních potravinářských komoditách. Program bude také podporovat rozšiřování a diverzifikaci ekonomických aktivit ve venkovském prostoru s cílem rozvíjet podnikání, vytvářet nová pracovní místa, snížit míru nezaměstnanosti na venkově a posílit soudržnost obyvatel na venkově. PRV na roky 2007 až 2013 byl schválen 23. května 2007 Výborem pro rozvoj venkova Evropské Komise.

Základní struktura programu má 4 osy:

- Osa I - zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství, potravinářství a lesnictví. Tato osa zahrnuje projektová opatření.
- Osa II - zvýšení biologické rozmanitosti, ochrana vod, půd a zmírnění klimatických změn. Tato osa obsahuje hlavně neprojektová (nároková) opatření.
- Osa III - zkvalitnění života ve venkovských oblastech a diverzifikace hospodářství venkova. Tato osa opatřuje projektová opatření.
- Osa IV Leader - zkvalitnění života ve venkovských oblastech, posílení ekonomického potenciálu venkova. Tato osa obsahuje projektová opatření.

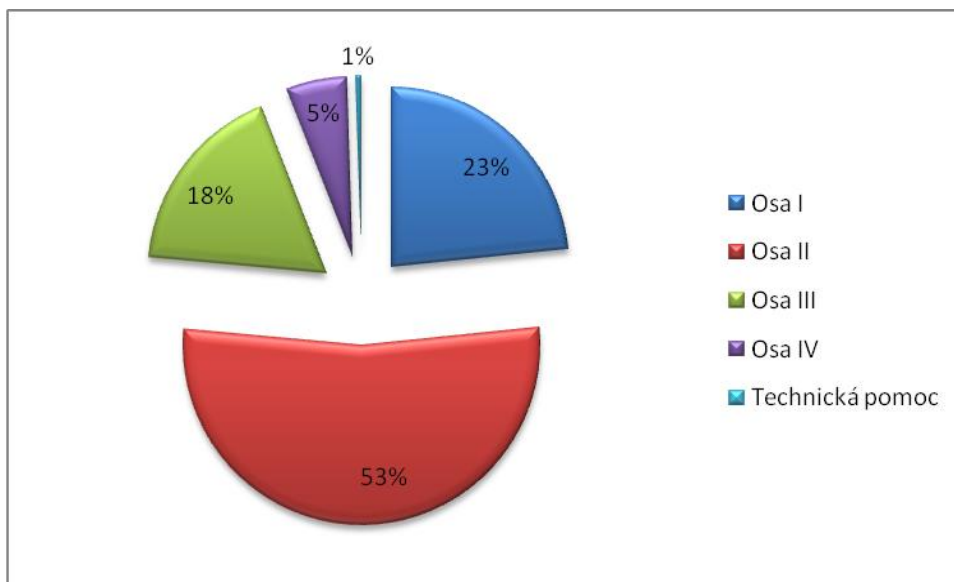
²⁰ Dotace [online]. 2009 [cit. 2011-04-12]. Program rozvoje venkova 2007–2013. Dostupné z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2007/>>.

Stav čerpání finančních prostředků z celkového rozpočtu PRV na období 2007-2013

	Finanční plán (2007-2013)		Proplaceno k 30.9.2010 v mil. Kč	Proplaceno z plánované alokace (%)	
	v mil. EUR	v mil. Kč		Stav 2010	Stav 2009
Osa I	858	21 090	7 587	35,98	14,60
Osa II	1 945	47 806	20 744	43,39	15,56
Osa III	645	15 870	5 109	32,20	12,69
Osa IV	201	4 963	617	12,90	2,12
Technická pomoc	18	442	55	12,42	2,28
Celkem	3 670	90 173	33 896	37,59	14,76

Tabulka 4; data k 30. 9.2010 zdroj: <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2007/zakladni-informace/stav-implementace/>

Finanční alokace PRV dle jednotlivých os

Graf 2 zdroj dat: tabulka 4, graf vlastní

Jak můžeme z grafu vidět, největší finanční alokace je na Osu II (53 %), tu si proto rozdělíme konkrétněji.

Mezi nejdůležitější platby v rámci Osy II. patří:

- Platba za přírodní znevýhodnění poskytované v horských oblastech a platby poskytované v jiných znevýhodněných oblastech (LFA)
- Agroenvironmentální opatření (AEO)

b) LFA²¹

Platba za přírodní znevýhodnění v horských oblastech, oblastech s jinými znevýhodněními (LFA) se poskytuje pouze na travní porosty evidované v LPIS, které se nacházejí v některé z následujících oblastí:

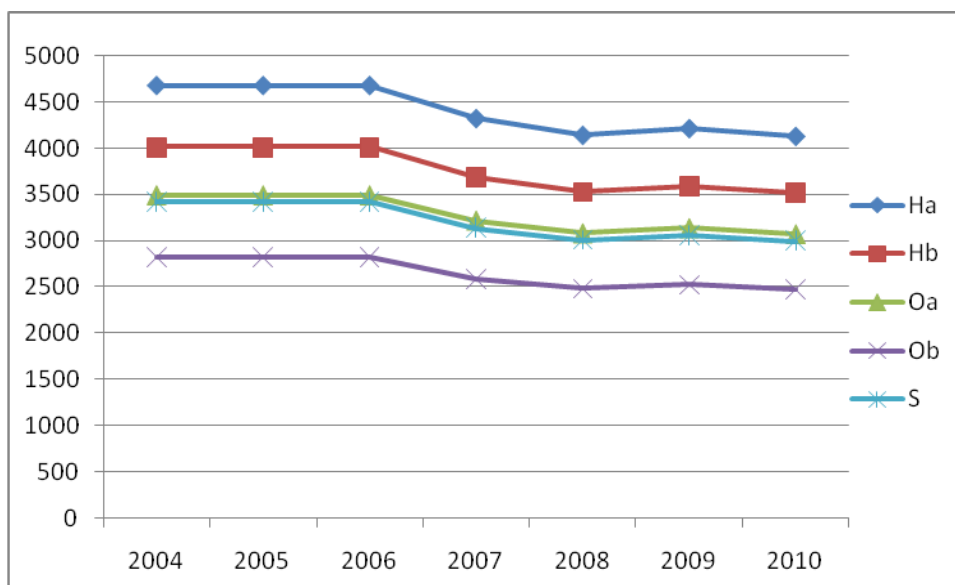
- horská oblast typu H_a - obce nebo katastrální území s nadmořskou výškou nad 600 m n. m. nebo s výškou 500 až 600m n. m. a zároveň se svažítostí vyšší než 15 ° na 50 % území této obce nebo katastrální území,
- horská oblast typu H_b - obce nebo katastrální území nesplňující kritéria pro oblast typu H_a, které však byly za účelem zachování celistvosti horské oblasti do této oblasti zařazeny,
- ostatní méně příznivá oblast typu O_a - obce nebo katastrální území s výnosností zemědělské půdy nižší než 34 bodů, které se nacházejí na území kraje, který v průměru splňuje demografická kritéria – hustota obyvatel je nižší než 75 obyvatel/km² a podíl pracujících v zemědělství na celkovém počtu průběžného obyvatelstva je vyšší než 8 %,

²¹ Metodika k provádění nařízení vlády č. 75/2007 Sb., o podmínkách poskytování plateb za přírodní znevýhodnění v horských oblastech, oblastech s jinými znevýhodněními a v oblastech Natura 2000 na zemědělské půdě ve znění nařízení vlády č. 113/2008 Sb., nařízení vlády č. 83/2009 Sb., nařízení vlády č. 480/2009 Sb., nařízení vlády č. 111/2010 Sb., nařízení vlády č. 369/2010 Sb. a nařízení vlády č. 372/2010 Sb. [online]. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2011 [cit. 2011-04-12]. Dostupné z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/106983/_11_03._09_LFA_metodika_2011.pdf>. ISBN 978-80-7084-954-5.

- ostatní méně příznivá oblast typu O_b- obce s výnosností zemědělské půdy 34 až 38 bodů, které se nacházejí na území kraje, který v průměru splňuje demografická kritéria – hustota obyvatel je nižší než 75 obyvatel/km² a podíl pracujících v zemědělství na celkovém počtu praceschopného obyvatelstva je vyšší než 8 %. Tyto obce nebo katastrální území byly zařazeny do ostatní méně příznivé oblasti za účelem zachování celistvosti této oblasti,
- specifická oblast typu S - obce a katastrální území s výnosností zemědělské půdy nižší než 34 bodů nebo s výnosností 34 až 38 bodů a zároveň se sklonitostí vyšší než 7° na 50 % zemědělské půdy obce nebo katastrálního území nebo zatravněním vyšším nebo rovno 50 % zemědělské půdy obce nebo katastrálního území

Žádost může podat fyzická nebo právnická osoba evidovaná v LPIS, která má na sebe v LPIS evidován a obhospodařuje alespoň 1 ha travních porostů.

Vývoj plateb LFA na hektar (Kč)

Graf 3, zdroj dat: www.szif.cz, graf vlastní

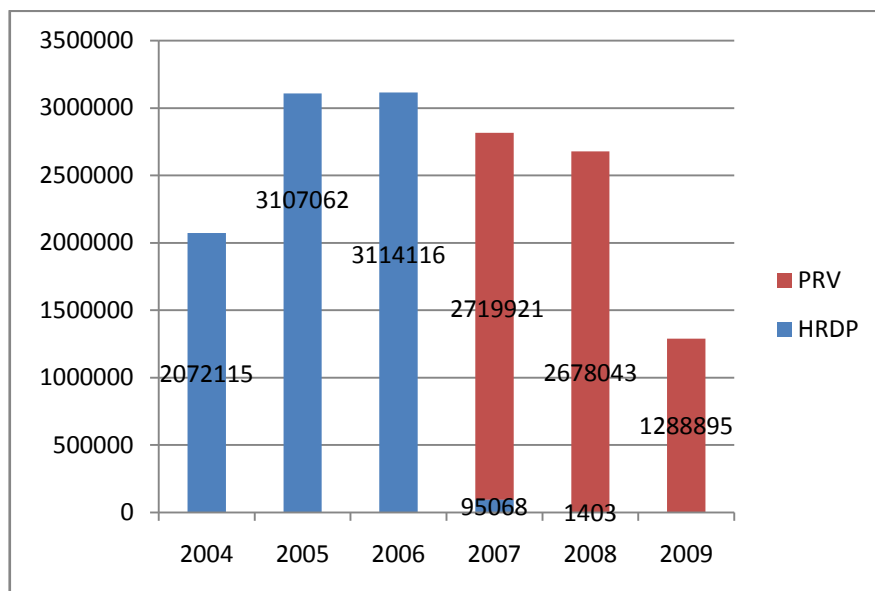
Sazby LFA

Typ LFA	Ha	Hb	Oa	Ob	S
Sazba na 1 ha (EUR)	157	134	117	94	114

Tabulka 5, zdroj dat: www.szif.cz, tabulka vlastní

Jak můžeme vidět, sazby plateb pro méně příznivé oblasti jsou konstantní. Za jejich snižování v České republice může růst české koruny vůči euru.

Vývoj celkových plateb LFA (v tisících)

Graf 4, zdroj dat: publikace Zemědělství, graf vlastní

Platby za přírodní znevýhodnění v horských oblastech a oblastech s jinými znevýhodněními byla do roku 2006 poskytována v rámci Horizontálního plánu rozvoje venkova, vzhledem k pravidlu $n+2$ jsou čerpány prostředky z HRDP až do roku 2008. Některé závazky z HRDP jsou však víceleté (u LFA 5 let), proto jsou platby ze závazků v rámci HRDP poskytovány přes Program rozvoje venkova. Na platby LFA lze nově podat žádost také pouze přes tento program.

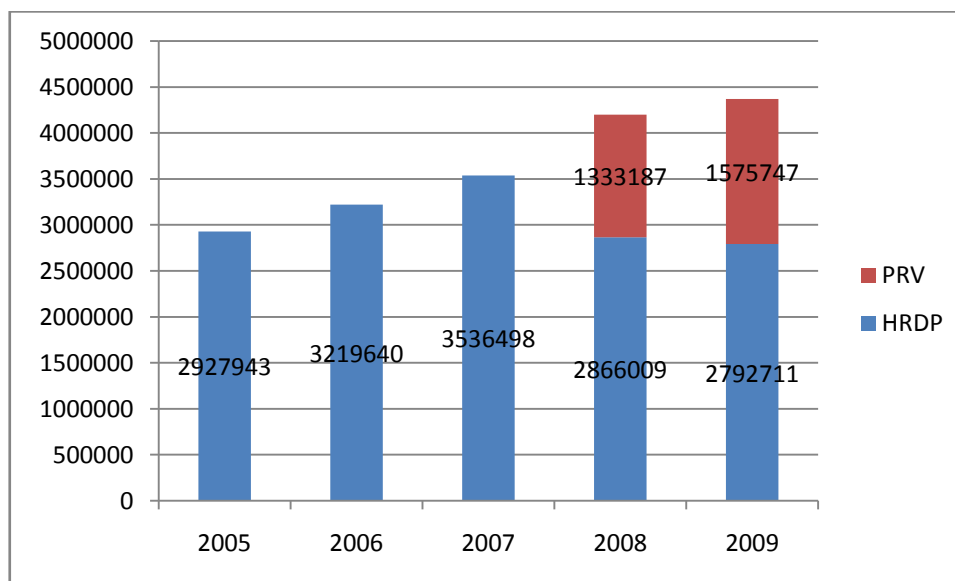
c) AEO

Žadatel o poskytnutí dotace na agroenvironmentální opatření (AEO) může požádat o zařazení do programu AEO v rámci následujících podopatření:

- ekologické zemědělství A1;
- integrovaná produkce pěstování ovoce A2-O;
- integrovaná produkce pěstování révy vinné A2-V;
- integrovaná produkce pěstování zeleniny A2-Z;

- ošetřování travních porostů B;
- zatravňování orné půdy C1;
- pěstování meziplojin C2;
- biopásy C3.²²

Vývoj plateb na agroenvironmentální opatření (v tisících Kč)

Graf 5, zdroj dat: publikace Zemědělství

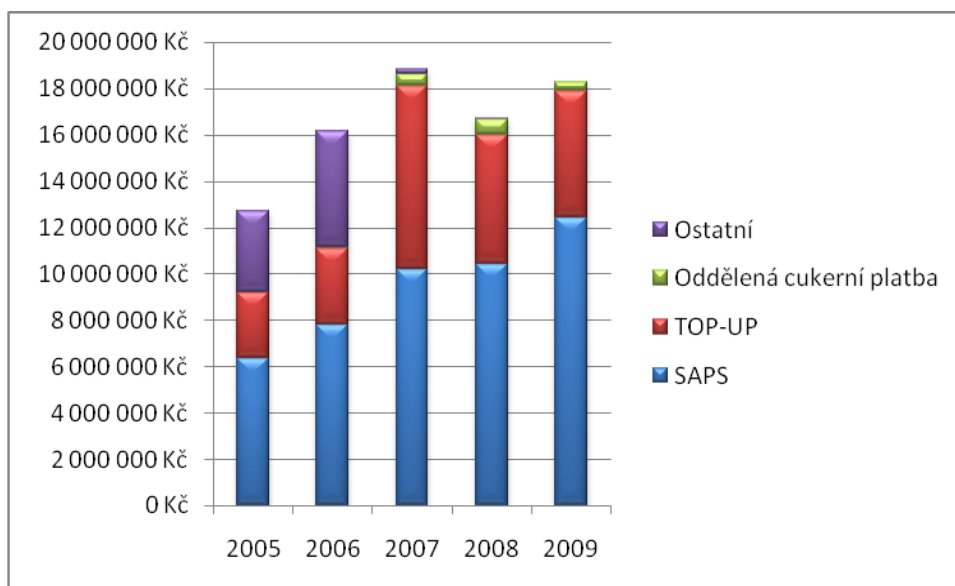
Dotace na agroenvironmentální opatření byla poskytována z programu Horizontální plán rozvoje venkova. Vzhledem k pravidlu n+2 jsou čerpány prostředky z HRDP až do roku 2008. Některé závazky z HRDP jsou víceleté, proto jsou platby ze závazků v rámci HRDP poskytovány přes Program rozvoje venkova. Na platby AEO lze nově podat žádost také pouze přes tento program.

²² Příručka pro žadatele [online].: SZIF, 2011 [cit. 2011-04-12]. Dostupné z WWW: <http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fdokumenty_ke_stazeni%2Fefrd%2Fosa2%2F1%2F11%2F1301569783779.pdf>.

d) Přímé platby²³

Přímé platby zahrnují jednotnou platbu na plochu, oddělenou platbu za cukr a národní doplňkové platby sloužící k dorovnání jednotné platby na plochu na úroveň starých členských států EU. Žádosti o tyto podpory jsou podávány formou tzv. jednotné žádosti každoročně do 15.5. Národní doplňková platba a oddělená platba za cukr se poskytuje pouze při přiznání dotace SAPS.

Přehled přímých plateb (v tisících)

Graf 6, zdroj dat: Publikace Zemědělství, graf vlastní

Největší podíl na přímých platbách má Jednotná platba na plochu (SAPS), která se na celkových přímých platbách podílí od 48 % v roce 2006 do 68 % v roce 2009. Druhý největší podíl má Národní doplňková platba (TOP-UP), která čerpá od 20 % (rok 2006) do 42 % (rok 2007).

²³ *Dotace* [online]. 2009 [cit. 2011-04-12]. Přímé platby. Dostupné z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/prime-platby/>>.

e) Jednotná platba na plochu

Hlavním cílem jednotné platby na plochu (SAPS) je zabezpečit zemědělcům stabilnější příjmy. Zemědělci se mohou sami rozhodnout, co chtějí pěstovat, a nezávisle na tom dostanou stejnou výši podpory. Díky tomu se mohou lépe přizpůsobit poptávce.

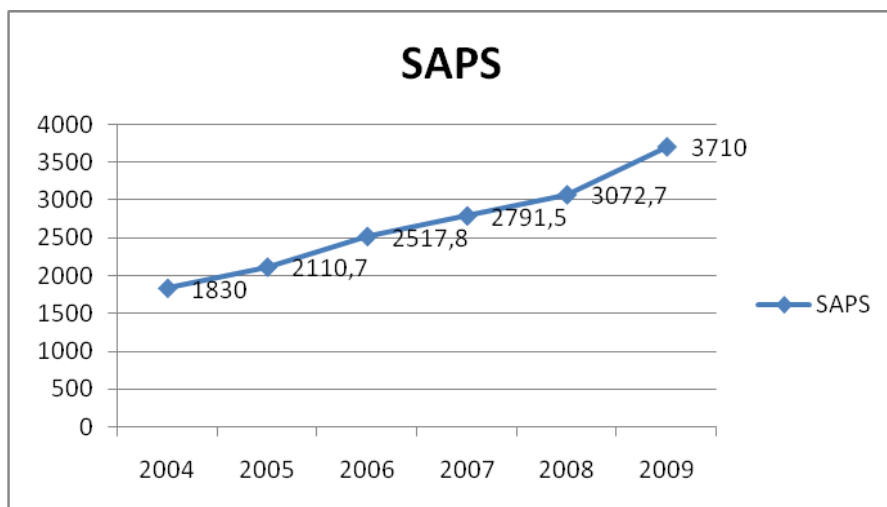
Pro poskytnutí podpory musí být výměra zemědělské půdy větší než 1 ha a k 30. červnu 2003 byla půda v dobrém zemědělském stavu.

Výše jednotné platby na plochu

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
SAPS na 1 ha (v Kč)	1 830	2 111	2 518	2 792	3 073	3 710
SAPS (v tis. Kč)	6 488 305	6 367 368	7 793 673	10 187 626	10 412 436	12 443 860

Tabulka 6 Zdroj dat: Publikace Zemědělství, tabulka vlastní

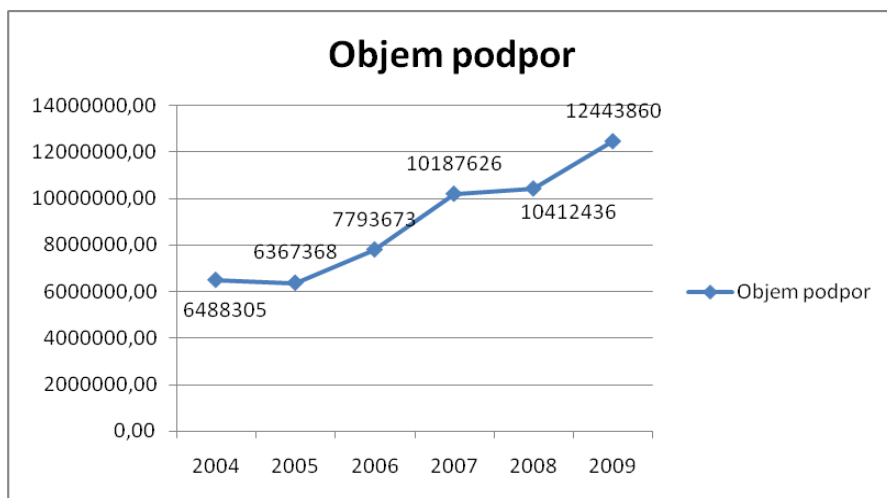
Vývoj výše jednotné platby na plochu (SAPS) na 1 ha

Graf 7 zdroj dat: Publikace Zemědělství, graf vlastní

Jednotná platba na plochu na 1 ha rostla v roce 2005 o 15 %, v dalším roce o 19 %. V roce 2007 a 2008 rostla platba o 11 % na 1 ha a v roce 2009 rostla o 20 %.

Vývoj výdajů SAPS (v tis. Kč)

Graf 8 zdroj dat: Publikace zemědělství, graf vlastní

Jak můžeme vidět, celkový objem podpor se zvýšil od roku 2004 z 6 488 305 000Kč do roku 2009 téměř na dvojnásobek na hodnotu 12 443 860 000Kč. Meziroční nárůst plateb je mezi 20 – 30 %.

f) Národní doplňkové platby TOP-UP

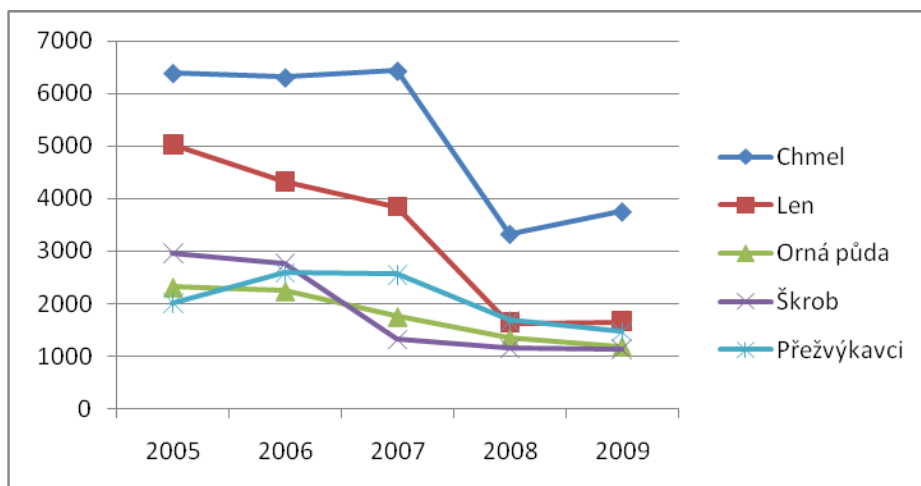
Národní doplňkové platby (Top-Up) k přímým podporám jsou plně hrazeny z rozpočtu ČR. Po vstupu do EU nové členské státy neobdržely přímé platby v plné výši, proto nařízení Rady stanovuje postupné navyšování přímých podpor a možnost dorovnat tyto dávky z vlastních zdrojů. Toto navýšení nesmí být větší než je podpora původních států EU. Pokud nebude žadateli přiznána platba SAPS, nemá nárok ani na platbu Top-Up.

Sazby národních doplňkových plateb

	Chmel (Kč/ha)	Len (Kč/ha)	Orná půda (Kč/ha)	Škrob (Kč/t)	Přežvýkavci (Kč/VDJ)
2005	6387,5	5029,3	2314,9	2960	2006,6
2006	6302,8	4321,1	2240,4	2765,5	2581,6
2007	6430,8	3843,4	1755,1	1318,2	2548,9
2008	3320	1631,2	1341,4	1147,15	1669,4
2009	3747,1	1664,5	1184	1127,5	1461,3

Tabulka 7, zdroj dat: Publikace Zemědělství, graf vlastní, chmel a škrob je každý rozdělen na 2 sazby (couplovaný a decouplovaný), proto je do tabulky použit jejich průměr, tabulka vlastní

Vývoj sazeb národních doplňkových plateb

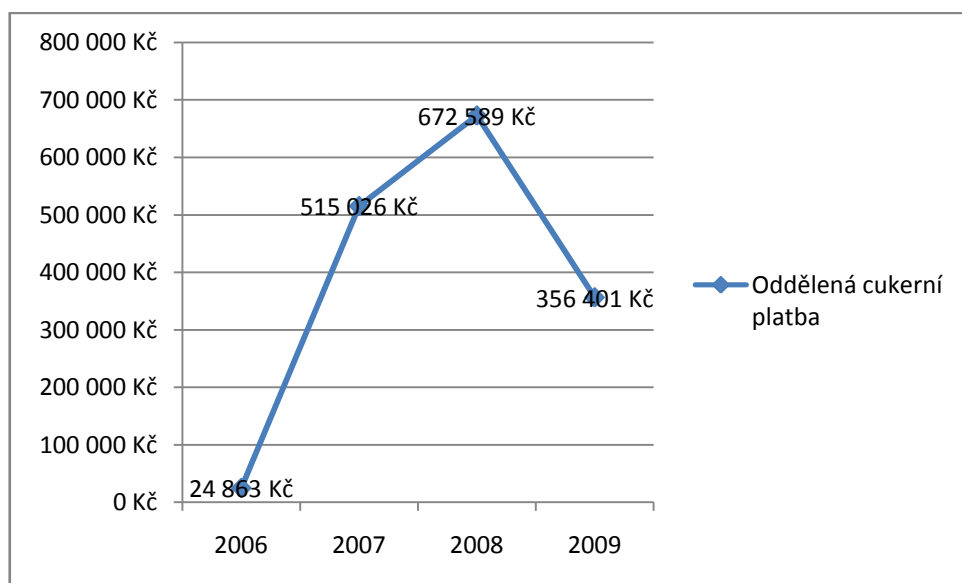
Graf 9, zdroj dat: Publikace Zemědělství, graf vlastní

Jak můžeme vidět, sazby národních doplňkových plateb každoročně klesají. Jediný mírný nárůst je u platby na chmel. Pokles národních plateb je způsoben růstem platby na plochu SAPS, protože celková výše podpor nesmí překročit průměrnou platbu ostatních států EU.

g) Oddělená platba za cukr

1. července 2006 byla v Evropské unii zavedena nová reformovaná organizace trhů v odvětví cukru. Došlo také k výraznému snižování minimální ceny cukrové řepy určené k výrobě kvótovaného cukru. Aby pěstitelům byla nahrazena ztráta ze snížení garantované ceny cukrové řepy, je jim poskytována dotace z rozpočtu Evropské Unie. Objem této dotace pro jednotlivé členské země stanovuje Evropská unie, rozdělení této dotace v rámci státu si každý stát určuje sám.

Vývoj oddělené platby za cukr (v tisících)

Graf 10, zdroj dat: Publikace Zemědělství, graf vlastní

Nejvyšší dotace na oddělenou platbu za cukr byla v roce 2008 a to ve výši 672 589 000 Kč. V roce 2009 klesla dotace na polovinu na částku 356 401 000 Kč.

4.2 Vliv financování na odvětví

V této části se podíváme na některé ukazatele zemědělského odvětví a budeme sledovat jejich vývoj v čase.

Vybrané ukazatele zemědělského odvětví

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Produkce zem. odvětví (mld. Kč)	102,3	93,7	115,8	102,9	102,3	120,2	119,8	97,7
Hospodářské výsledky (mld. Kč)	-3,5	-1,1	8,6	7,6	7,2	13,7	9,8	3,2
Celková podpora (mld. Kč)	8,6	8,9	27,95	35,28	35,92	34,48	37,7	43,8
Celková podpora z EU (mld. Kč)	0	0	11,14	18,26	18,7	18,29	21,2	26,5
Výměra půdy (tis. ha)	4273	4269	4265	4260	4254	4249	4244	4239

Tabulka 8 zdroj dat: Publikace Zemědělství, www.czso.cz, tabulka vlastní

Jak můžeme vidět, produkce zemědělského odvětví kolísá mezi 94 mld. Kč a 120 mld. Kč. Velký vliv na kolísání produkce má samo odvětví, které je závislé na mnoha faktorech (například počasí či výkupní ceny).

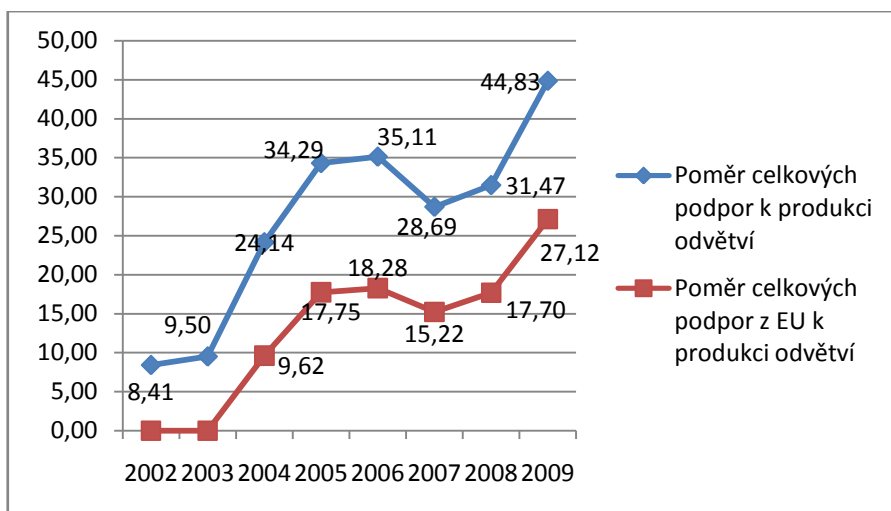
Celková podpora agrokomplexu po vstupu do Evropské unie vzrostla z 8,9 mld. Kč na téměř 28 mld. Kč. V roce 2009 již podpora dosahovala skoro 44 mld. Kč.

Výměra půdy každoročně klesá o 4-6 tisíc hektarů.

4.2.1 Poměr podpory agrokomplexu a produkce zemědělského odvětví

Poměr podpor k produkci zemědělského odvětví vyjadřuje, jakou částku dotací musí průměrný podnik dostat, aby mohl dosahovat 100 Kč produkce. Této hodnoty dosáhneme tak, že celkovou podporu vydělíme produkcí zemědělského odvětví.

Poměr podpory a produkce odvětví

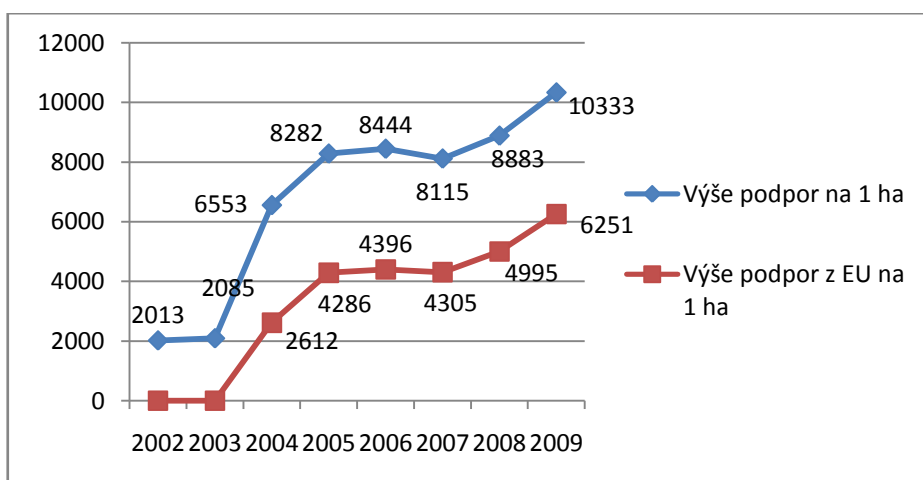
Graf 11 Zdroj dat: tabulka 8, graf vlastní

Jak můžeme z grafu vidět, potřeba dotací k dosažení 100 Kč produkce se neustále zvyšuje. Největší nárůst byl od roku 2004, kdy jsme vstoupili do Evropské unie, až do roku 2006, kdy bylo potřeba již 35 Kč dotací (z toho 18 Kč bylo z EU) na dosažení 100 Kč produkce. V roce 2009 tato částka dosahovala již téměř poloviny, a to 44,83 Kč (z toho 27 Kč z EU).

4.2.2 Velikost podpory na 1 ha zemědělské půdy

Velikost podpory na 1 ha spočítáme jako poměr podpory a celkovou výměrou zemědělské půdy.

Velikost podpory na 1 ha (Kč)

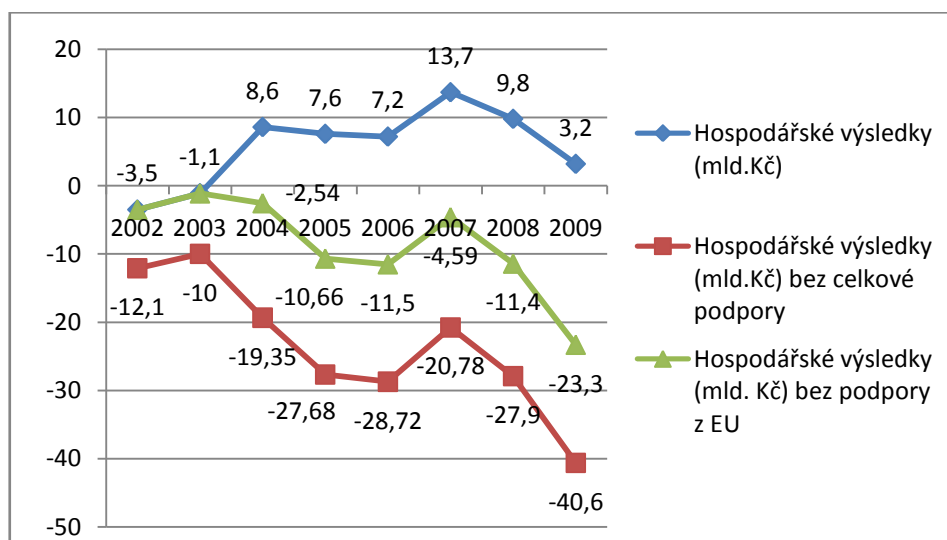
Graf 12, zdroj dat: tabulka 8, graf vlastní

Největší nárůst dotací na 1 ha zemědělské půdy byl v roce 2004, kdy podpora dosáhla 6553 Kč na 1 ha půdy (podpora z EU činila 2612 Kč). V roce 2009 činila podpora již 10 333 Kč na 1 ha půdy (podpora z EU byla 6251 Kč). Za růst podpory na 1 ha může zvyšování celkových podpor, ale i každoroční snižování výměry zemědělské půdy.

4.2.3 Hospodářské výsledky zemědělství

Nyní se podíváme na vývoj celkových hospodářských výsledků. Podíváme se, jak to vypadá s přijatými dotacemi, jak by to vypadalo bez celkových podpor a jak pouze bez podpor z Evropské Unie.

Hospodářské výsledky zemědělství (mld. Kč)

Graf 13, zdroj dat: tabulka 8, graf vlastní

Jak můžeme vidět, zemědělství je na dotacích velice závislé. Hospodářské výsledky zemědělství před vstupem do Evropské unie se pohybovaly v záporných číslech. Po vstupu do Evropské unie, a tedy po získání dotací, se hospodářské výsledky dostaly ze ztráty -1,1 mld. Kč na zisk 8,6 mld. Kč. Největší zisk byl v roce 2007, kdy zisk dosáhl hodnoty 13,7 mld. Kč.

Podíváme-li se na hospodářské výsledky v případě, kdy bychom neobdrželi dotace, bylo by zemědělství dlouhodobě ve ztrátě. Nejmenší ztráty by zemědělství dosahovalo v roce 2003, kdy by ztráta dosáhla pouze 10 mld. Kč. Naopak největší ztráty by dosáhlo v roce 2009, kdy by ztráta dosahovala hodnoty 40,6 mld. Kč.

4.3 Vliv dotací na hospodaření podniku

Charakteristika podniku

Jedná se o zemědělský podnik zabývající se rostlinnou a živočišnou výrobou. Podnik má průměrně 90 zaměstnanců a nachází se v kopcovité krajině. Jedná se o družstvo.

Podnik přijímá několik dotací z Evropské Unie. Nejvíce činí dotace Platba na plochu (SAPS), která postupně roste z 32% na 59% z celkové částky přijatých dotací. Doplňkové přímé platby (Top-UP) tvoří přibližně 29%. Dále přijímá platbu na méně příznivé oblasti (LFA) a agroenvironmentální opatření. Podnik nepřijímá žádné investiční dotace.

4.3.1 Analýza rentability

Rentabilita neboli výnosnost vloženého kapitálu je měřítkem schopnosti podniku vytvářet nové zdroje, dosahovat zisku použitím investovaného kapitálu. Je formou vyjádření míry zisku, která v tržní ekonomice slouží jako hlavní kritérium pro alokaci kapitálu. Ukazatelů rentability se používá pro hodnocení a komplexní posouzení celkové efektivnosti podniku, pomocí nich se vyjadřuje intenzita využívání, reprodukce a zhodnocení kapitálu vloženého do podniku.

a) Rentabilita vlastního kapitálu

Měřením rentability vlastního kapitálu vyjadřujeme výnosnost vloženého kapitálu. Rentabilita vlastního kapitálu je důležitým ukazatelem zejména pro vlastníky podniku, protože je klíčovým kritériem hodnocení úspěšnosti investic. Vytvořený zisk posuzují jako výdělek z kapitálu, který do podniku vložili.

Rentabilita vlastního kapitálu

(v tisících)	2006	2007	2008	2009
čistý zisk	1013	6515	-3685	-3511
vlastní kapitál	56016	69343	64695	59917
dotace	16117	21763	20672	17253
ROE	1,81%	9,40%	-5,70%	-5,86%
ROE bez dotací	-26,96%	-21,99%	-37,65%	-34,65%

Tabulka 9 zdroj: Výkaz zisku a ztrát, Rozvaha, tabulka vlastní

Z tabulky můžeme vidět, že rentabilita vlastního kapitálu, tedy zhodnocení investice vloženého kapitálu, je nejvyšší v roce 2007, kdy dosahuje velikosti 9,4 %. Od tohoto roku však výrazně klesá. Pokud by podnik neobdržel dotace, jeho rentabilita by i v roce 2007 dosáhla hodnoty skoro -22 %.

b) Rentabilita celkového kapitálu

Rentabilitou celkového kapitálu vyjadřujeme celkovou efektivnost podniku respektive produkční sílu. Tento ukazatel hodnotí efektivnost vloženého kapitálu bez ohledu na to, odkud tento kapitál pochází, tj. zda se jedná o kapitál vlastní nebo cizí.

Rentabilita celkového kapitálu

(v tisících)	2006	2007	2008	2009
čistý zisk	1013	6515	-3685	-3511
celkový kapitál	103198	125610	120367	135487
dotace	16117	21763	20672	17253
ROA	0,98%	5,19%	-3,06%	-2,59%
ROA bez	-14,64%	-12,14%	-20,24%	-15,33%

Tabulka 10 zdroj: Výkaz zisku a ztrát, Rozvaha, tabulka vlastní

Z tabulky můžeme vidět, že rentabilita celkového kapitálu je vyšší než rentabilita vlastního kapitálu. Kladné hodnoty dosahuje v roce 2006 a to hodnoty 0,98 % a v roce 2007, kdy dosahuje hodnoty 5,19 %. Naopak v roce 2008 a 2009 je rentabilita záporná. Pokud by podnik neobdržel dotace, nedosáhl by kladné hodnoty v žádném roce.

c) Ukazatelé nákladovosti

• Nákladovost výnosů

Nákladovost výnosů ukazuje zatížení výnosů podniku celkovými náklady. Hodnota ukazatele by měla v čase klesat.

Nákladovost výnosů

(v tisících)	2006	2007	2008	2009
náklady	85803	127355	121775	102331
výnosy	86816	131870	118090	98820
dotace	16117	21763	20672	17253
nákladovost výnosů	0,99	0,97	1,03	1,04
nákladovost výnosů bez dotací	1,21	1,16	1,25	1,25

Tabulka 11 zdroj: Výkaz zisku a ztrát, Rozvaha, tabulka vlastní

Z této tabulky můžeme vidět, že v roce 2006 potřeboval podnik 99 Kč, aby dosáhl 100 Kč výnosů. V roce 2007 mu stačilo 97 Kč. Naopak v letech 2008 a 2009 potřeboval 103 Kč a 104 Kč nákladů, aby dosáhl 100 Kč výnosů. Bez přijatých dotací by se tyto hodnoty pohybovaly od 116 až 125 Kč nákladů na 100 Kč výrobků.

- **Nákladovost mezd**

Nákladovost mezd ukazuje zatížení výnosů podniku celkovými mzdovými náklady.

Nákladovost mezd

(v tisících)	2006	2007	2008	2009
mzdové náklady	20138	27600	29651	27603
výnosy	86816	131870	118090	98820
dotace	16117	21763	20672	17253
nákladovost výnosů	0,23	0,21	0,25	0,28
nákladovost výnosů bez dotací	0,28	0,25	0,30	0,34

Tabulka 12 zdroj: Výkaz zisku a ztrát, Rozvaha, tabulka vlastní

Nákladovost mezd je celkem vysoká. V roce 2007 firma potřebovala 21 Kč mzdových nákladů, aby mohla dosáhnout 100 Kč výnosů. V roce 2009 potřebovala dokonce 28 Kč nákladů. Pokud by firma nedostala dotace, mzdové náklady na získání 100 Kč výnosů by dosáhli až 34 Kč.

- **Nákladovost výkonové spotřeby**

Nákladovost výkonové spotřeby ukazuje zatížení výnosů podniku náklady výkonové spotřeby.

Nákladovost výkonové spotřeby

(v tisících)	2006	2007	2008	2009
výkonová spotřeba	46441	72422	74800	57032
výnosy	86816	131870	118090	98820
dotace	16117	21763	20672	17253
nákladovost výnosů	0,53	0,55	0,63	0,58
nákladovost výnosů bez dotací	0,66	0,66	0,77	0,70

Tabulka 13 zdroj: Výkaz zisku a ztrát, Rozvaha, tabulka vlastní

Z tabulky můžeme vidět, že firma v roce 2006 potřebuje k dosažení 100 Kč výnosů 53 Kč nákladů, které se přímo týkají výrobní činnosti podniku. Nejvíce nákladů bylo třeba v roce 2008 a to 63 Kč. Pokud by podnik nedostal dotace, náklady by dosahovali od 66 Kč do 77 Kč.

4.3.2 Analýza aktivity

Ukazatele aktivity měří, jak efektivně podnik hospodaří se svými aktivy.

a) Vázanost celkových aktiv

Vázanost celkových aktiv podává informaci o výkonnosti, s níž podnik využívá aktiv s cílem dosáhnout tržeb. Měří celkovou produkční efektivnost podniku. Čím je ukazatel nižší, tím lépe.

Vázanost celkových aktiv

(v tisících)	2006	2007	2008	2009
aktiva	103198	125610	120367	135487
tržby	65894	100472	84126	70456
Váz. celk. A	1,57	1,25	1,43	1,92

Tabulka 14 zdroj: Výkaz zisku a ztrát, Rozvaha, tabulka vlastní

Z tabulky můžeme vidět, že se vázanost celkových aktiv od roku 2007 zvyšuje. V roce 2009 podnik potřebuje dokonce 192 Kč v aktivech, aby mohl dosáhnout tržby 100 Kč. Na tento ukazatel nemají přijaté dotace žádný vliv.

b) Rychlost obratu pohledávek a doba obratu pohledávek

Rychlost obratu pohledávek je vyjadřována jako poměr tržeb a průměrného stavu pohledávek. Tento ukazatel udává, jak rychle jsou pohledávky přeměňovány v peněžní prostředky. Doba obratu pohledávek ukazuje, za jak dlouhé období jsou pohledávky v průměru splaceny.

Rychlost a doba obratu pohledávek

(v tisících)	2006	2007	2008	2009
tržby	65894	100472	84126	70456
pohledávky	14669	18412	22322	12823
rychlost obratu	4,49	5,46	3,77	5,49
doba obratu	81,25	66,89	96,85	66,43

Tabulka 15 zdroj: Výkaz zisku a ztrát, Rozvaha, tabulka vlastní

Z této tabulky je patrné, že podnik má problémy s vymáháním svých pohledávek. Doba splatnosti se pohybuje od 66 dní do 96 dní. Toto může způsobovat problémy s likviditou. Na tento ukazatel nemají dotace žádný vliv.

4.3.3 Analýza zadluženosti

Ukazatele zadluženosti udávají vztah mezi vlastními a cizími zdroji financování podniku. Růst zadluženosti může přispět k celkové rentabilitě a tím i k vyšší tržní hodnotě podniku. Na druhé straně růst zadluženosti zvyšuje riziko finanční nestability.

a) Ukazatel věřitelského rizika

Ukazatel věřitelského rizika neboli celková zadluženost se vypočte jako podíl cizího kapitálu a celkových aktiv. Čím je nižší podíl cizího kapitálu, tím je to bezpečnější pro věřitele. Proto věřitelé preferují nízký ukazatel zadluženosti.

Celková zadluženost

(v tisících)	2006	2007	2008	2009
cizí kapitál	47182	56267	55672	75570
celková aktiva	103198	125610	120367	135487
celková zadluženost	46%	45%	46%	56%

Tabulka 16 zdroj: Výkaz zisku a ztrát, Rozvaha, tabulka vlastní

Celková zadluženost v roce 2006, 2007 a 2008 dosahovala přibližně stejné hodnoty a to 26 %. V roce 2009 se ale zadluženost zvýšila až na 56 %.

b) Úrokové krytí

Úrokové krytí porovnává provozní zisk podniku (hospodářský výsledek před odečtením úroků a daně) s celkovým ročním úrokovým zatížením. Neschopnost platit úrokové platby ze zisku může být znakem blížícího se úpadku podniku.

Úrokové krytí

(v tisících)	2006	2007	2008	2009
zisk před úroky a zdaněním	1729	9211	-2697	-3849
dotace	16117	21763	20672	17253
celkový úrok	736	1146	1329	1426
úrokové krytí	2,35	8,04	-2,03	-2,7
úrokové krytí bez dotací	-19,55	-10,95	-17,58	-14,80

Tabulka 17 zdroj: Výkaz zisku a ztrát, Rozvaha

Z této tabulky je patrné, že podnik může mít od roku 2008 problémy se splácením úroků. Zisk je již nedostačující na velikost úroků. Bez dotací by podnik nebyl schopen splácet ani jeden z těchto roků úroky z dosaženého zisku.

4.3.4 Analýza likvidity

Ukazatele analýzy likvidity charakterizují schopnost podniku dostát svým závazkům. Úzce navazují na ukazatele zadluženosti. Ukazatele likvidity poměřují to, čím je možné platit s tím, co má podnik uhradit.

a) Běžná likvidita

Běžná likvidita neboli ukazatel solventnosti ukazuje, kolikrát pokrývají oběžná aktiva krátkodobé závazky podniku. Znamená to, kolikrát je podnik schopen uspokojit své věřitele, kdyby proměnil veškerá oběžná aktiva v daném okamžiku v hotovost.

Běžná likvidita

(v tisících)	2006	2007	2008	2009
oběžná aktiva	58133	68633	59517	55292
krátkodobé závazky	5403	10536	10734	13557
běžná likvidita	10,76	6,51	5,54	4,08

Tabulka 18 zdroj: Výkaz zisku a ztrát, Rozvaha, tabulka vlastní

V tabulce můžeme vidět, že běžná likvidita podniku se každý rok snižuje. Zatímco v roce 2006 by své věřitele mohla uspokojit až 10 krát, kdyby prodala veškerá svá aktiva, v roce 2009 to bylo už jen 4 krát. Dotace na tento ukazatel nemají vliv.

b) Pohotová likvidita

Při výpočtu pohotové likvidity sebere v úvahu struktura oběžných aktiv z hlediska likvidity. Poměruje jen tzv. pohotová aktiva ke krátkodobým závazkům. Pokud se pohotová likvidita pohybuje pod hranicí 1, znamená to, že mohou nastat problémy s platební neschopností.

Pohotová likvidita

(v tisících)	2006	2007	2008	2009
oběžná aktiva	58133	68633	59517	55292
zásoby	27719	36241	34179	38644
krátkodobé závazky	5403	10536	10734	13557
běžná likvidita	5,63	3,07	2,36	1,23

Tabulka 19 zdroj: Výkaz zisku a ztrát, Rozvaha, tabulka vlastní

Z tabulky je patrné, že podnik je na tom rok od roku hůře. V roce 2006 byla pohotová likvidita 5,63, v roce 2009 se však už přiblížila hranici 1, od kdy mohou nastat problémy s placením a to hodnotou 1,23. Dotace nemají vliv na tento ukazatel.

c) Peněžní likvidita

Při výpočtu peněžní likvidity používáme z oběžných aktiv ty nejlikvidnější aktiva tedy peníze, účty v bankách a krátkodobý finanční majetek. Součástí krátkodobých závazků jsou i běžné bankovní úvěry.

Peněžní likvidita

(v tisících)	2006	2007	2008	2009
finanční majetek	15745	13980	3016	2061
krátkodobé závazky	5403	10536	10734	13557
běžná likvidita	2,91	1,33	0,28	0,15

Tabulka 20 zdroj: Výkaz zisku a ztrát, Rozvaha, tabulka vlastní

Z tabulky je patrné, že od roku 2008 má podnik problémy s peněžní likviditou (nemá dostatek hotovosti na placení běžných výdajů a faktur). Dotace nemají vliv na tento ukazatel.

5. Závěr

Společná zemědělská politika prošla od svého vzniku mnoha reformami, základní cíle ovšem zůstali téměř stejné, jako v době jejího vzniku – stabilizace trhů se zemědělskou produkcí, zajištění životní úrovně obyvatelstva pracujícího v zemědělství či zajištění soběstačnosti evropského regionu v produktech odpovídající mírnému klimatu. K zajištění těchto cílů slouží několik mechanismů, jako například cenová regulace či společná organizace trhu. Mezi nejvýznamnější mechanismy však patří kompenzační platby, v rámci kterých jsou poskytovány přímé platby, platby na méně příznivé oblasti (LFA) a platby na agroenvironmentální opatření (AEO).

V předvstupním období čerpala Česká republika dotace v rámci předvstupních programů „Phare“ a programu „Sapard“, který byl pro zemědělství mnohem významnější a sloužil při řešení různých problémů vztahujících se ke společné zemědělské politice.

V programovacím období 2004 – 2006 byl pro zemědělství nejvýznamnější program „Horizontální plán rozvoje venkova“ a operační program „Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství“. Finanční alokace na tyto dva programy činila přibližně 929 milionů eur, z toho podpora z Evropské Unie činila 77 %, téměř 717 milionů eur.

V současnosti mezi základní dotační nástroje patří „Program rozvoje venkova“ a „Přímé platby“. Finanční alokace na „Program rozvoje venkova“, činí 3 670 milionů eur (90 173 milionů Kč), z toho k roku 2010 bylo využito pouhých 38 % z celkové částky. Program se člení do 4 os, pro zemědělství je však nejvýznamnější osa 2, která obsahuje hlavně neprojektová (nároková) opatření. V rámci této osy se financují platby LFA a AEO, které byly původně financovány v rámci „Horizontálního plánu rozvoje venkova“. Na LFA byla v roce 2009 poskytnuta téměř třetinová podpora (1,2 mld. Kč) proti roku 2005, kdy podpora činila přes 3 mld. Kč. Větší podpora se přesouvá na platby AEO, které se proti roku 2005 (3 mld. Kč) zvýšily o 43 %, na hodnotu 4,3 mld. Kč v roce 2009.

V rámci přímých plateb se poskytuje jednotná platba na plochu (SAPS), národní doplňkové platby (TOP-UP) a oddělená platba za cukr. Jednotná platba na plochu se od roku 2004 do roku 2009 téměř zdvojnásobila z částky 6,5 mld. Kč na 12,4 mld. Kč.

Národní doplňkové platby zaznamenávají každoročně pokles díky tomu, že tyto platby slouží pouze k dorovnání plateb SAPS, které Česká republika zatím nedostává v plné výši.

Z hodnocení vlivu financování na odvětví vyplývá, že Česká republika je na podporách z EU velice závislá. Před vstupem do EU stačilo přibližně 8,40 Kč na to, abychom dosáhli zemědělské produkce v hodnotě 100 Kč, v roce 2009 však bylo potřeba již 44,83 Kč, z toho 27 Kč z EU. Velikost podpory na 1 hektar se také každoročně zvyšuje, od roku 2003 do roku 2009 vzrostla pětkrát. (2085 Kč v roce 2003, 10 333 Kč v roce 2009). Pokud se podíváme na celkové hospodářské výsledky před vstupem do EU, zjistíme, že se pohybovaly v záporných číslech. Po vstupu do EU, tedy po získání dotací, se výsledky dostali do zisku. V roce 2007 činil zisk dokonce 13,7 mld. Kč. Pokud bychom neobdrželi dotace, ani jeden rok by se české zemědělství nedostalo do zisku a mohlo by dosahovat ztráty až 40,6 mld. Kč v roce 2009.

Podíváme-li se na hospodaření konkrétního podniku, již z pohledu na výkaz zisku a ztrát a rozvahu je patrné, že na tom podnik není zrovna nejlépe. Ztráta se za poslední 2 roky zvyšuje. Nejlépe na tom byl podnik v roce 2007, kdy dosahoval zisku díky dobré sklizni a vysokým výkupním cenám. Hodnota rentability kapitálu byla větší než úroková míra bankovních produktů. Naopak v dalších letech klesla hodnota pod 0, přičemž by měla dosahovat alespoň výše inflace. Pokud by podnik nedostával dotace, nebyl by schopen vůbec dosahovat kladných hodnot. Co se týče nákladovosti výnosů na 1 Kč výnosů jsme v roce 2006 potřebovali 0,99 Kč nákladů. V roce 2009 jsme však na 1 Kč výnosů potřebovali více než 1 Kč nákladů. Bez dotací bychom potřebovali na 1 Kč výnosů 1,25 Kč nákladů. Pokud by podnik neobdržel dotace, nebyl by podnik schopen vůbec hospodařit. Bohužel i při současných hospodářských výsledcích bude další fungování podniku obtížné.

Nemyslím si, že je přesné pokládat si otázku, zda vstup do EU v oblasti zemědělství byl výhodou či nevýhodou. Dle mého názoru byl pro nás vstup nutný. Česká republika by nebyla schopna poskytovat zemědělcům adekvátní podporu jako Evropská unie. Navíc by na Českou republiku byly nejspíše uvaleny dovozní kvóty, bránící obchodu se zahraničím. Čeští zemědělci by bez podpory nebyli vůbec schopni konkurovat cenám ostatních zemědělců.

6. Summary

Common Agricultural Policy has undergone since its inception many reforms, but the basic objectives remained almost the same as at the time of its creation - the stabilization of markets for agricultural produce, maintain living standards of the population working in agriculture and ensure self-sufficiency in the European region, the products of mild climate. To achieve these objectives serve several mechanisms, such as price controls or CMO. Among the most important mechanisms belongs compensation payments, under which they are given direct payments, the less favored areas and payments for agri-environment measures.

I do not think it's accurate to consider whether joining the EU in agriculture has been an advantage or disadvantage. In my opinion it was necessary for us to be there. The Czech Republic would not be able to provide adequate support to farmers as the European Union. Moreover, the Czech Republic were probably imposed an import quota to trade with foreign countries. Czech farmers would not able to compete with others farmers.

Key words: common agricultural policy, subsidies, direct payments.

Klíčová slova: společná zemědělská politika, dotace, přímé platby.

7. Přehled použité literatury

1. *Český statistický úřad* [online]. 2007 [cit. 2011-04-14]. Zemědělství. Dostupné z WWW:
<[http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/45004389CB/\\$File/14090615.pdf](http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/45004389CB/$File/14090615.pdf)>.
2. *Český statistický úřad* [online]. 2008 [cit. 2011-04-14]. Zemědělství. Dostupné z WWW:
<[http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/A800268DDF/\\$File/14090715.pdf](http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/A800268DDF/$File/14090715.pdf)>.
3. *Český statistický úřad* [online]. 2011 [cit. 2011-04-14]. Zemědělství. Dostupné z WWW:
<[http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/ED00377ED4/\\$File/14091013.pdf](http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/ED00377ED4/$File/14091013.pdf)>.
4. *Dotace* [online]. 2009 [cit. 2011-04-12]. Program rozvoje venkova 2007–2013. Dostupné z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2007/>>.
5. *Dotace* [online]. 2009 [cit. 2011-04-12]. Přímé platby. Dostupné z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/prime-platby/>>.
6. *Dotace* [online]. 2009 [cit. 2011-04-12]. Sapard. Dostupné z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/dobihajici-a-ukoncene-dotace/sapard/>>.
7. *Evropská komise ;Evropská Unie v České republice* [online]. 2010 [cit. 2011-03-09]. Česká republika v EU. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/cr_eu/index_cs.htm#zadost>.
8. Evropská komise. Politika rozvoje venkova EU na období 2007-2013 [online]. Lucemburk : Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2006. 22s. [cit. 2011-03-20]. Dostupný z WWW: http://ec.europa.eu/agriculture/publi/fact/rurdev2007/cs_2007.pdf. ISBN 92-79-03686-6.

9. FOJTÍKOVÁ, Lenka; LEBIEDZIK, Marian. *Společné politiky EU : Historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008. 179 s. ISBN 978-80-7179-939-9.
10. *Fondy Evropské Unie* [online]. [cit. 2011-04-12]. Phare. Dostupné z WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2004-2006/Operacni-programy/OP-ROZVOJ-VENKOVA-A-MULTIFUNKCNI-ZEMEDELSTVI/Dokumenty/Programovy-dokument-OP-Rozvoj-venkova-a-multifunkc/1--UVOD/1-4--Vyuziti-predvstupnichnastroju-strukturalni-po/1-4-2-Phare>>.
11. JEDLIČKA, Jan. *Společná zemědělská politika EU* [online]. Praha : EU Office České spořitelny, 2004 [cit. 2011-04-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.csas.cz/banka/content/inet/internet/cs/CAP.pdf>>.
12. KÖNIG, Petra kol. *Rozpočet a politiky Evropské Unie : Příležitost pro změnu*. 2. aktualizované vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. 630 s. ISBN 978-80-7400-011-9.
13. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ, *Zemědělství 2004*. Praha : Profi Press, 2005. 88 s. ISBN 80-7084-441-8.
14. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ, *Zemědělství 2005*. Praha : Profi Press, 2006. 121 s. ISBN 80-7084-545-7.
15. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ, *Zemědělství 2006*. Praha : Profi Press, 2007. 140 s. ISBN 80-7084-617-9.
16. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ, *Zemědělství 2007* [online]. Praha : Profi Press, 2008 [cit. 2011-04-12]. Dostupné z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocní-a-hodnoticí-zpravy/publikace-zemedelstvi/zemedelstvi-2007.html>>. ISBN 978-80-7084-715-2.
17. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ, *Zemědělství 2008* [online]. Praha : Profi Press, 2009 [cit. 2011-04-12]. Dostupné z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocní-a-hodnoticí-zpravy/publikace-zemedelstvi/zemedelstvi-2008.html>>. ISBN 978-80-7084-847-0.

18. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ, *Zemědělství 2009* [online]. Praha : Profi Press, 2010 [cit. 2011-04-12]. Dostupné z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocní-a-hodnoticí-zpravy/publikace-zemedelstvi/zemedelstvi-2009.html>>. ISBN 978-80-7084-924-8.
19. NEUMANN, Pavel. Společná zemědělská politika EU: vznik, vývoj a reformy, mezinárodní komparace. Praha : Oeconomica, 2004. 66 s. ISBN 80-245-0814-1.
20. *Příručka pro žadatele* [online].: SZIF, 2011 [cit. 2011-04-12]. Dostupné z WWW: <http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fdokumenty_ke_stazeni%2Fefard%2Fosa2%2F1%2F11%2F1301569783779.pdf>.
21. SEDLÁČEK, Jaroslav. *Finanční analýza podniku*. Brno : Computer Press, 2009. 154 s. ISBN 978-80-251-1830-6.
22. VALACH, Josef. *Finanční řízení podniku*. Praha : Ekopress, 1999. 324 s. ISBN 80-86119-21-1.

Další použitá literatura

1. Výkaz zisku a ztrát za roky 2006, 2007, 2008 a 2009
2. Rozvaha za roky 2006, 2007, 2008, 2009
3. Seznam přijatých dotací za roky 2006, 2007, 2008, 2009